תלמוד בבלי · אחרונים · פתח עינים · סדר נשים

פתח עינים על יבמות

רבי חיים יוסף דוד אזולאי [החיד"א]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פתח עינים על יבמות

רבי חיים יוסף דוד אזולאי [החיד"א]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פתח-עינים-על-יבמות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ו. 4
דף ז. 4
דף יב. 5
דף יד. 5
דף טז. 5
דף כ. 5
דף כא. 6
דף כב. 7
דף כב. 8
דף לד. 8
דף לה. 9
דף מ. 9
דף מה. 9
דף מו. 11
דף מז. 11
דף מח. 11
דף מט. 12
דף נ. 12
דף נז. 13
דף נח. 13
דף ס. 13
דף סא. 15
דף סא. 17
דף סב. 17
דף סג. 18
דף סג. 19
דף סד. 20
דף סד. 20
דף סה. 20
דף עא. 22
דף עב. 22
דף עד. 23
דף עו. 23
דף עו. 23
דף עז. 24
דף עח. 25
דף עט. 25
דף פא. 25
דף פב. 27
דף פד. 27
דף צ. 28
דף צו. 28
דף צח. 28
דף צט. 29
דף ק. 30
דף קא. 31
דף קב. 31
דף קב. 32
דף קג. 32
דף קג. 34
דף קה. 34
דף קה. 34
דף קו. 34
דף קט. 35
דף קט. 35
דף קיד. 36

דף ו.

(**מפני** סיבה אשר נהייתי ונחלתי כמו חלאי"ם. וחבילי קוצי"ם צומחות אחריהם לא עצרתי כוח למען רבות מני דשאים. אנקוט בקציר"י רק ב' ג' גרגירים ויהי הקצר קצרן של דברים הבאים):

יכול יתירא אדם ממקדש וכו' הקשה הרב עיון יעקב מהיכא ס"ד וכו' ותו מ"ש שמירה האמורה בשבת וכו' הא לא כתיב ביה מורא כלל. ותו נקיש איפכא שבת למקדש וכו':

ויראה דהוה ס"ד לירא מהמקדש עצמו ע"ד מורא אב ואם ורבו לז"א מה שבת ממי אתה מתייירא וכו' דכיון דלא כתיב ביה מורא בהדיא א"כ אין בו אלא מורא כללית שחייב לירא בקיום המצות שצריך לקיימן ביראה ואהבה וא"כ בשמירת שבת אין בה אלא מורא שמים כדרך שאר מצות שבכל מצוה בעשותה צריך לירא ממי שציוה עליה וממנו נקח דמוראת מקדש הגם דכתיבא בפרטות אינה כי אם ממי שהזהיר עליו ככל שאר מצות. ומעיקרא הא דקאמר יכול יתירא אדם ממקדש היינו דס"ד דאי מוראת מקדש היינו ממי שציוה עליו היה מקום לומר דלא לימא מורא מקדש בפרטות וכבר ודאי מורא שמים עליו ומדאמר רחמנא בפרטות הוה ס"ד לירא מן המקדש עצמו להכי אתא הקשא. ואין להקיש איפכא שבת למקדש מאחר דבמקדש לחודיה מספקא לן איזהו מורא אם מהמקדש אם מה'. לא כן דשב' לחודיה ידעינן שפיר דאין בו מורא אלא ממי שהזהיר עליו ככל המצות ותו דתפסת מועט תפסת ולהכי מקיש מקדש לשבת. ועוד מאחר דאיכא לאקושי מקדש לשבת דמוראו לעולם כשמירת שבת דידוע דשמירתו לעולם מקיש נמי דמורא מקדש כמורא שבת אלא שזה בפרט ואידך מכללא אתמר:

ומה שפירש הרב הנז' דכיון שציונו לשמור המקדש יעלה מורא על לבו מפחד האויבים וכו' וקמ"ל שהוא מצד כבוד כמ"ש הרמב"ם פ"ח דבית הבחירה הוא דחוק מאד ותו למאי דס"ד אמאי אצטריך קרא דמורא מקדש כיון דכבר נצטוינו בשמירתו ומשם נדע דצריך לירא מהאויבים ומקדשי תיראו למה לי. ואעיקרא אינו עולה על הדעת. דשמירת מקדש מפחד גנבים ולא בעי הקשא להכי:

דף ז.

תוס' מעם מזבחי וא"ת לאו משום דרציחה דחיא עבודה וכו' עמ"ש בעניותי בס' הקטן שער יוסף דף קט"ו ומ"ש התוס' דוקא לא ישא כפיו לפי שהרגו בידו ואין קטיגור וכו' הקשה לי כמוהרח"ך זלה"ה דהוא הפך מ"ש בר"ה דף כ"ו דדוקא בפנים אמרינן אין קטיגור והשבתי דל"ק מידי דהא דמפליג התם היינו במין הקטיגור אבל בקטיגור עצמו

בכל מקום ויש ראיה מהירוש' גבי לולב הגזול. ושוב ראיתי אחר זמן רב מ"ש הרב מקראי קדש דף קכ"ד ועמ"ש בעניותנו בס' הקטן דברים אחדים דף מ"ה ובהגהותי לי"ד סי' קל"ט בס"ד:

דף יב:

מעוברת שמא תעשה עוברה סנדל. כתבו התוס' דהא דאמרינן בהמפלת דאין אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת היינו דוקא בן קיימא ובענין זה כתבתי בעניותי בס' הקטן ברכי יוסף א"ה סי' ד' אות ח'. בס"ד:

דף יד.

מ"ט דמ"ד עשו וכו' ודברי התוס' ד"ה ר' יהושע היא דאין משגיחין בב"ק. בעניותי עמדתי על זה בס' הקטן ברכי יוסף בח"מ סי' ז' דף ז"ך ע"ד ודף כ"ח ע"א וע"ב בס"ד:

דף טז.

מעיד אני עלי שמים וארץ שעל מדוכה זו ישב חגי הנביא וכו'. בס' יוחסין וס' סדר הדורות מסתפקים אם הוא ראהו כדעת הרמב"ם או נאמר שקבלה היתה בידו עיין בדבריהם. ואני בעניי מצאתי בפסיקתא פ' אמור דף ל' ע"ב דקאמר רבי דוסא ראה את חגי הנביא ואמר מעיד וכו' ע"ש הרי מפורש כדעת הרמב"ם ז"ל דהדברים כפשוטן. ומאי דקשיתיה לס' יוחסין ממ"ש דורות אחרונים כגון ר' דוסא בן הרכינס לק"מ דאפשר דלא נסמך עד איזה דורות:

דף כ.

א"ל רבא וכל מי שאינו מקיים דברי חכמים וכו'. הרב עיון יעקב כתב דאזלי לשטתייהו דרבה אזיל לטעמיה דאמר פ' הרואה כגון אנו בינוניים וכו' ע"ש ועמו הסליחה דהתם הוא רבה בר נחמני רבו ודודו של אביי דאמר כגון אנו בינוניים וא"ל אביי לא שבק מר חיי לכל בריה. ואלו הכא הוא רבא חבירו של אביי וכן תראה בכל נסחי הש"ס ועין יעקב דהגירסא התם רבה בה"א. והכא יהיה לאל"ף וזה פשוט:

אבל ליכא לאוכוחי מדקאמר אביי התם לא שבק מר דהוי רבה בר נחמני דאם היה רבא חבירו לא קאמר ליה מר וכמ"ש התוס' פ"ק דערובין. דכבר בעלי הכללי' הסכימו דאין זה הוכחה דאשכחן בכמה דוכתי איפכא ומהם בפסחים דף ק"ד ובפ' הפועלים ובשילהי ביצה קאמר מר מדידיה קא ממלא אאיניש דעלמא. ומהכא ק"ק על הרב פני יהושע

בשיטתו לברכות דף ז' שכתב דמדקאמר לימא לן מר משמע שהיה גדול ממנו. ואין זה ראיה. והתוס' בשבועות דף מ"ז כתב דהרב קורא לתלמידיו רבותנו ועיין בתוס' בתרא דף ל"ד שכתבו דלגדול ממנו קורא רבי. ועמ"ש הרב הליכות אלי דף ס"ג ע"א ובס' קול בן לוי ע"ש .

אחר זמן רב עמדתי בסוגיא זו ודברי הראשונים והאחרונים וביחוד על דברי שארנו הרב הגדול מהר"י זאבי בדרשותיו פ' קדושים ועמ"ש בס' הקטן דברים אחדים דף ק"ל ע"ב בס"ד:

דף כא.

תוס' ומותר באשת חמיו ירושלמי אשת אחיו אסורה משום מראית העין וכו' בתוספי הרא"ש למכילתין שנדפסו מקרוב יש טעות דמוכח ופשוט. ומ"ש דהא דוד נשא רצפה וכו' כבר ביארו מהרש"ל בים של שלמה סי' ה'. אבל הרב כנה"ג סוף א"ח בהגהותיו להר"מ ה' מלכים פ"ד צדד בזה כמה צדדים והביא דברי מהרש"ל הנז' שכת' כן בביאורי סמ"ג ושקיל וטרי עלה ע"ש ומ"ש לעיל פ"ג ומ"ש התו' ומעשה בפרובינציא באחד שהיה טבחו טבוח וכו' היינו שכבר קדש והיה טבחו טבוח לישא ואפסדיה ר"ת לסעודתיה והצריכו לגרשה כמבואר בחידושי הריטב"א והביא דבריו הרב הנמקי וכ"כ הרשב"א בחידושיו ולשון המרדכי שכתב דהיה טבחו טבוח לקדש וכו' לאו דוקא וכמ"ש הרב צמח צדק בתשובותיו סי' מ':

אמנם מ"ש שם הרב צמח צדק דדעת מרן בש"ע דנטה לאסור ולהחמיר שכתב דעת האוסרין באחרונה משמע שדעתו נוטה להחמיר ע"ש עמו הסליחה דמרן בש"ע כתב בסתם דמותרת ושוב כתב ויש מי שאוסר. ובכי הא הדבר פשוט ומבורר דפוסק כמו שסתם וכן כתב הרב בית חדש שהוא רבו של הרב צמח צדק בסוף פסק הנהגת אסור והתר דמ"ש מרן בסתם הוא העקר לדעתו ואשר כתב דיש חולק הוא טפל ע"ש וכבר מפורש זה בדברי הגאון הרמ"ע בתשובותיו סי' צ"ז שהיה בדורו של מרן וכ"כ כמה אחרונים כידוע. ושוב ראיתי שהעיר בזה הרב יד אהרן בח"ב הנדפס מחדש:

ועתה נדפס ס' שו"ת נודע ביהודה לאחד המיוחד הגאון מהר"ר יחזקאל נר"ו אב"ד ור"מ דק"ק פראג ובא"ה סי' כ"ו ראיתי שנתעצם מאד בדברי התוס' הללו שכתבו ואע"ג דשמעתין שרי להו אשת חמיו וחורגו שמא אח"ך אסרום ותמה על זה מאד וכמעט שהיה דוחה דברי התוס' והרא"ש לולי כי כשל כחו דהרי מריה דהאי בירושלמי הוא ר' חנינא שהיה תלמידו של רבינו הקדוש. ובשמעתין דף זה עצמו מקשה רבא על ר"י בר שילא

והרי חמותו ערוה אשת חמיו מותרת ורבא כמה דורות אחר ר' חנינא וא"כ איך כתבו התוס' דהירושלמי דאסר היינו שנגזר אחר כן ותלמודין מיירי קודם ונהפוך הוא ואין לומר דר"י בר שילא כללא כייל על השניות וע"ז שפיר מקשה רבא מאשת חמיו דקתני בריתא דמותרת זה אינו שהתוס' עצמם כתבו שם דבהני גזרו בתר הכי וקים ליה בהנהו דשרו והאריך בזה ע"ש באורך ואפשר לישב דמאי דגזרו בתר הכי היינו משום שניות וקים ליה דהנהו שרו משום לתא דשניות והיינו דפריך אכלליה דר"י בר שילא. אבל כבר ידע רבא דאסרו מפני מראית העין והיינו מ"ש בירושלמי ומאי דאותביה היינו על כלליה בשניות דמאי דגזור קמאי ובתראי היינו משום שניות. ובחפשי באמתחות ספרי דבי רב חדשים מקרוב ראיתי להרב קרבן נתנאל שכתב על דברי הרא"ש וז"ל ושמא אח"ך אסרו היינו מפני מראית העין אבל בשמעתין לא קאמר אלא דאינו אסור משום אסור מצוה לחוד עכ"ל ונראה דכיוין למה שכתבנו לעקור תמיהת הרב הנז'. הגם הלום ראיתי בס' קרבן העדה פי' לירושלמי נשים שבא לידי מחדש שכתב בהדיא בתוספותיו וז"ל ובסמוך מסיק דאשת חמיו אסורה מפני מראית העין ובבריתא דתני מותר באשת חמיו היינו מטעם שניה. ונפקא מינה אי עבר ונשאה משום שניה יוציא ומשום מראית העין בדיעבד יקיים וכו' ובבלי דפריך מאשת חמיו היינו אהא דקאמר התם כל שבנקבה ערוה בזכר גזרו משום שניות ודאי שפיר קשיא מבריתא דלא גזרו משום שניות עכ"ל וק"ק מ"ש דמשום מראית העין יקיים דהרי ר"ת אחר שקדש וטבח טבחו אפסדיה וגירשה. ועיין מ"ש הרב צמח צדק:

אמנם ראיתי למהרש"ל בים של שלמה שפירש בדברי התוס' והרא"ש שכתבו שמא אח"ך אסרום דכונתם דשמא אחר התלמוד אסרו הגאונים וכתב שסברתם ישרה דא"א שר"ת וה"ג יחלקו על התלמוד אם לא שנאסר במנין והביא מ"ש התוס' והרא"ש דבסוף פ' משוח מלחמה וכו' ופירשו יפה לפי דרכו עש"ב ותימא על הרב נודע ביהודה שהרעיש העולם ולא ראה דברי מהרש"ל והזכירו הוא בריש דבריו. דלפי דברי מהרש"ל אזדו להו כל קושיותיו כמבואר למעיין בתשובתו הנז':

דף כב.

ובנו לכל דבר כתב הרשב"א בחידושיו גרסי' בירושלמי בנו הוא לכל דבר אפי' לפריה ורביה ולשניה לומר שאעפ"י שנולד בעבירה גזרו ביה שניות וקיים ביה נמי מצות פריה ורביה עכ"ל וכ"כ מור"ם בא"ה סי' א' דהיה לו בן ממזר קיים פריה ורביה:

ודע דנסחת הירוש' שבידינו כך היא ר' אבון בעי ובנו לכל דבר אפי' לפריה ורביה

ולשניה. וראיתי להרב קרבן העדה פי' נשים מהירושלמי שבא לידי מקרוב וז"ל כתב הרמ"א הי"ל בן ממזר וכו' וקשה הא מיבעיא ליה לר' אבון וספיקא דאוריתא לחומרא ולא קיים ה"ל למפסק וגרם לו שלא עיין בירושלמי רק בב"י שכתב סוף דברי הירושלמי ולא כתב ראשיתו דמיבעיא ליה לר' אבון גם הרשב"א בחידושיו וכו' ולא כתב שאבעיא היא ואפשר שלא בא אלא לפרש דברי הירושלמי וצ"ע עכ"ל ולי ההדיוט הדבר פשוט דהרשב"א והריטב"א ודעמיהו לא גרסי בירושלמי ר' אבון בעי רק גרסי בפשיטות ובנו לכל דבר אפי' לפריה ורביה ולשניה. ותו לא וכן מוכח בבירור מדברי הרשב"א בחידושיו וגם מדברי הריטב"א שהביא מרן [ובחידושיו שנדפסו מקרוב אין הלשון כמו שהביא מרן ע"ש] מוכח הכי בהדיא, ומור"ם תנא דווקנא הוא ולא חש לנסחת הירושלמי שבידינו כאשר מרן ז"ל לא חש לה דנסחת רבוואתא קמאי עיקר. ומכאן תשובה על הרב הנז' במאי דשפר קדמיה לדחות גירסת הרשב"א בחידושיו והריטב"א שהביא מרן דגרסי בירושלמי ולשניה ופירשו דגזרו ביה שניות כלומר דסד"א דרבנן לא גזרו בנולד בעבירה והרב הנז' הקשה ובחר לגרוס לא שאניא בין וכו'. ואין לנו אלא נסחי דווקני של הראשונים כי נסחתנו ובפרט בירושלמי מוטעית כידוע. ומה שהקשה לק"מ ופשוט ועמ"ש אני בעניי בס' הקטן ברכי יוסף שם בא"ה סימן א' בס"ד. והרי"ף והרא"ש שלא הביאו הירושלמי הזה אפשר דהיה פשוט בעיניהם דכיון דתנן ובנו לכל דבר ממילא ידענו דקיים פריה ורביה. ואפשר שזה טעם הרב הנמקי שהוא מחבב דברי הריטב"א והכא השמיטם להיות הדבר פשוט ועמ"ש וצדדתי שם בברכי יוסף בס"ד:

דף כב:

תוס' ד"ה בשעשה תשובה וכו' מלקות משכח' לה דמחייב אעפ"י שעשה תשובה וכו' הכי אמרינן בש"ס במכות דף י"ג ועמ"ש בשו"ת נודע ביהודה א"ח סי' ל"ה ע"ש:
תוס' ד"ה לא בימי דוד וכו' וי"ל דמעצמן נתגיירו וכו' דברי התוס' הללו נעלמו מהרב מגלת ספר לאוין קט"ו וכבר אני בעניי הארכתי בזה בספרי הקטן דברים אחדים בדרוש לשבת זכור דף קכ"ה ע"ד ודף קכ"ו ע"א עש"ב בס"ד ועמ"ש בעניותי בקונטריס זה בסנהדרין על דף צ"ו ע"ב ע"ש ומשם בארה:

דף לד:

תוס' ד"ה ולא כמעשה ער ואונן וכו' משמע דאסור וכו' ואומר ר"י וכו' ע"ס הדבור הרב ס' חרדים האריך באסור זה והגזים מאד מאד ואמר שאירע מעשה וגדולי הדור אמרו

לשרפו עיין באורך בספרו הקדוש. ועמ"ש הר"ן בחידושיו לסנהדרין על דף נ"ח ועמ"ש הרב פנים מאירות ח"ב סי' קנ"ח ומה שכתב הרב יד אהרן אבן העזר חלק ב' סימן כ"ג עיין שם באורך:

דף לה.

תוס' ד"ה אעפ"י שמותרת לבעלה וכו' ואומר ר"י דההוא קרא דלא נתפשה וכו' עיין מה שכתב גאון עזנו הרב משנה למלך פ"ב מהלכות סוטה דין י"ב ומה שעמדתי על דבריו ז"ל בספרי הקטן ברכי יוסף א"ה סי' י"א אות ד' בס"ד:

דף מ.

והאמר ר"ל האוכל אכילה גסה וכו' עיין מה שכתבתי בעניותי בספרי הקטן דברים אחדים בקונטריס אחורי תרעא דף קע"ט ע"א וע"ב בס"ד.

דף מה.

מי שחציו עבד וחציו בן חורין הבא על בת ישראל מהו וכו' ע"ס הסוגיא. הנה הרמב"ם פ"ד דאישות פסק דמי שחציו עבד וחב"ח שקידש ס' מקודשת והוא בעיא דלא איפשיטא פ' השולח ופסק לחומרא וכ"כ הרא"ש שם והר"ן פ"ק דקדושין:

ויש לחקור לפום ריהטא דהגם דבתלמודא דידן לא איפשיטא הרי אמרו בירושלמי פ"ח דפסחים רבי חייא בשם ר' יוחנן מי שחציו עבד וחציו בן חורין שקדש אשה אין חוששין לקדושיו ודכוותא גרש אין חוששין לגרושיו שמואל אמר חוששין לגרושיו. אתיא דשמואל כר' יהודה דתנינן תמן גנב מי שחציו עבד וחציו בן חורין ר' יהודה מחייב וחכמים פוטרין. וידוע דהלכה כר' יוחנן אפי' כנגד רב דהלכה כוותיה באסורין לגביה דשמואל וכ"ש דר' חייא קאי כוותיה. ותו דאוקמינן לשמואל כרבי יהודה דפ' הנחנקין והתם קי"ל כרבנן כמ"ש הרמב"ם פ"ט דגניבה:

והשתא כיון דלפום סוגיא דירושלמי אין חוששין לקדושיו לר' חייא משם ר' יוחנן הו"ל לפוסקי' ז"ל לפסוק הכי דלא שבקינן פשיטותא דירושלמי משום ספיקא דבבלי וכמ"ש הר"ן פ"ק דקדושין גבי בעיית בנו והוא רבו לדעת ר"ח והרמב"ם דלא איפשיטא בתלמודין דשבקי' ספיקין ונקטינן כפשיטותא דהירושלמי ע"ש והכא נמי הו"ל לפסוק כר' יוחנן דירושלמי:

והנה בירושלמי פ' השולח אמרו קדש אשה ביום של רבו אין חוששין לקדושיו ביום של

עצמו חוששין לקדושיו ולא כן א"ר יוחנן מי שחציו עבד וחציו בן חורין קדש אשה אין חוששין לקדושיו דכוותה גרש אשה אין חוששין לגרושיו. וכתב הרב שדה יהושע וז"ל ולא כן אמר וכו' וכן הלכה דאסורין לא אמרינן לחצאין אלא זכיית ממון בלבך עכ"ל וכפי זה נמצא דסתמא דתלמודא דבני מערבא נקיט להלכה הא דרבי יוחנן ודחי מ"ש דביום של עצמו חוששין לקדושין דבאיסורא לא אמרינן לחצאין וכמו שכתב הרב שדה יהושע ז"ל והדרן לחקירתנו דהו"ל לפוסקים לפסוק כירושלמי דאין חוששין לקדושיו כמדובר: **ונראה** דטעם הפוסקי' שפסקו דחוששין לקדושיו והיא ספק מקודשת היינו מכח האי סוגיא דילן דאמרינן דאותיב רב יוסף מדא"ר יהודה מי שחציו עבד וחציו ב"ח הבא על בת ישראל אותו הולד אין לו תקנה וכו' אלא כי אתמר דרב יהודה כגון שבא על אשת איש וכו' ומכח סוגיין סברי התוס' והרשב"א דמי שחציו עבד שקידש בת ישראל קדושיו קדושין כמבואר בחידושי הרשב"א פ' השולח. אלא דהרמב"ם וסייעתיה סברי דהויא ספק מקודשת ומשום דקדושיו ספק אין לולד תקנה דהוא ספק ממזר והיינו דרב יהודה דסוגיין וכמו שביאר לדעת הר"מ הרב פר"ח בחידושי גיטין בספר מים חיים ע"ש. ומאחר עלות כן נמצא דמכח מימרת רב יהודה דסוגיין דאמר דמי שח"ע הבא על א"א אין לולד תקנה מוכרח דלפחות הוא ספק קדושין כשקדש מי שה"ע. ואמטו להכי לא חשחין אנחנא על מאי דאתמר בירושלמי כיון דמתלמודא דידן בסוגיין מוכח דלפחות הויא ס' מקודשת כמבואר:

וכל זה שכתבנו הוא לפי מה שפירש הרב שדה יהושע בירושלמי דפ' השולח. ואולם חזינא לגאון הרב משנה למלך פ"ב דקרבן פסח דין י"ג שהביא הירוש' דפסחים וכתב וז"ל ולא ידעתי מהו דכיון דקדושין לא תפסי גרושין היכי משכחת לה ונ"ל כגון שקדש חציה שפחה וחב"ח וכו' אבל מן הירושלמי דפ' השולח אינו נראה כן אלא דס"ל לירושלמי כסברא דדחי גמרא דידן דקאמר קדש ביום של רבו אין קדושין תופסין בה ביום שלו הרי הקדושין תופסין עכ"ל והדבר ברור דכונת הרב ז"ל לפרש מ"ש רבי יוחנן קדש אין חוששין לקדושיו ביום של רבו ודכוותה אם גרש (איום) [ביום] של רבו מה שקדש ביום של עצמו אין לחוש לגרושיו ואתיא הא דרבי יוחנן כמ"ש פ' השולח בירושלמי קדש ביום של רבו אין חוששין לקדושיו ביום של עצמו חוששין לקדושיו. ויש להרגיש על הרב קרבן העדה פי' ירושלמי דפסחים שהביא דברי הרב מש"ל וכתב דקושיתו קושיא וצ"ל כמו שפירש הוא בקונטריס ע"ש דפירש פירוש זה עצמו שכתבנו. וזה עצמו כונת הרב מש"ל וכן פירש בס' פני משה פי' ירושלמי דנשים פ' השולח ושם מבואר מאי דאתמר התם בירושלמי ולא כן א"ר חייא וכו' ע"ש. ונראין הדברים שזו כונת הירושלמי ולא

כמו שפירש הרב שדה יהושע כאשר למראה עיניו ישפוט בצדק המעיין. וממילא רווחא דלק"מ על הפוסקים דלא קי"ל כירושלמי דאתי כסברא דדחי הש"ס דידן פ' השולח ודוק:

דף מו.

מוהדקייהו דהני בטפסא דמלכא מנח וכו' עיין מה שהאריך הרב מהר"א ישראל בספר הבהיר בית אברהם הנדפס מחדש בסופו בקונטריס שני ממחברת מאמר המלך שהאריך הרחיב המאמר בסוגיין והעליה מדברי הראשונים ואחרונים ועיין מה שרמזתי קצת בספרי הקטן דברים אחדים בדרוש כ"ה דרוש לשה"ג דף קל"א ע"ד ע"ש:

דף מז:

תוס' ד"ה קשים גרים לישראל כספחת וכו' דכל ישראל ערבים וכו' וקשה וכו' שלא היו ערבים על הגרים וכו' עמ"ש הרב הלכות קטנות בח"א סי' קל"ב ומהרימ"ט בחי' קדושין ומו"ה זרע אברהם א"ח סי' י"ב. עבר"י אנכי עשיתי אר"ש בא"ח סי' קכ"ד בס"ד:

דף מח:

מתקיף לה רבינא אימא ירח שלשים ימים שלשים ואחר כן כי הני ק"ק דאמאי האריך הול"ל אימא ואחר כן כי הני ותו לא. ושמעתי משם הרב המופלג כמהר"ר משה ליפשיץ ר"מ בקק"י מודונא שפירש דהיה מקום לומר לאתקפתיה דרבינא דאם איתא הול"ל ירחים ואחר כן ופירושו כי הני להכי אמר ירח ימים לגלות דואחר כן קאי לימים לחוד. אבל זה אינו דאי אמר ירחים הו"א מלא וחסר לז"א ירח ימים דהיינו ששים. וא"כ שפיר מתקיף רבינא אימא ואחר כן כי הני. וזה רמז באומרו אימא ירח שלשים ימים שלשים ואחר כן כי הני כלומר דמאחר דבעינן ס' לז"א ירח ימים ולא ירחים וא"כ קשה אימא ואחר כן כי הני ודוק:

מפני מה גרים מעונים בזה"ז וכו' רבי יוסי אומר גר שנתגייר כקטן שנולד דמי וכו' ששהו עצמם וכו' אני בעניי כתבתי בהאי פלוגתא דרך דרש. ואף גם זאת הבאתי תשובת הרב בית יעקב סי' ג' שנסתפק אם גר כשר להעיד כל זמן שלא עשה תשובה על עבירות ז' מצות שעבר בגיותו וכו'. וגם הבאתי מה שהשיב הרב גדול דורנו בספר דברי אמת בדרשותיו דף ג' על מהר"ש יפה והרב פרשת דרכים ועלימו תטוף מילתי לך נא ראה בספרי הקטן דברים אחדים דף קל"ה ע"ש ובהגהותי פ"י דמלכים בס"ד:

גר שנתגייר כקטן שנולד דמי. הא דנקט גר שנתגייר אפשר דרמז משז"ל כי נשמות הגרים היו במעמד הר סיני ואח"ך בזמן ביאתו לעולם בזמנו נולך בגיות ואח"ך נתגייר

וזה רמז גר שכבר ממעמך ה"ס היה גר ועתה נתגייר בזמנו. וזה טעם מ"ד בסמוך דמעונים מפני ששהו לבא דכיון דכבר נפשו עמדה ונשא"ת במעמד ה"ס ודאי כמה זמני נתעורר להתגייר ואשתהויי אשתהי. והענין כי נשמות ישראל הם באוצר הטוב דקדושה וע' אומות נפשם באוצר אחר כמ"ש כמה פעמים וידוע שכל אומה יש בה ניצוצי הקדושה ואם לאו א"א להתקיים כדכתיב ואתה מחיה את כלם. וניצוצי הקדושה שהם קרובים להתקן הם הגרים ואלו הנפשות עמדו במעמד הר סיני שהם עתידות להתגייר ובאו בגיות כי הם מסט"א והאומות ואח"ך אותו הניצוץ קדוש מתעורר להתגייר ואם יזכה לכך באה לו נפש מצד השכינה וזהו גר צד"ק וז"ש בסמוך ששהו לבא להכנס תחת כנפי השכינה כי זהו בחינתם כמ"ש רבינו האר"י זצ"ל. וז"ש רז"ל יראי ה' אלו הגרים כי הם מצד השכינה הנק' יראת ה' וכמ"ש במקומו בס"ד:

הנה כי כן יבורך גבר ירא ה' שבאה לו נפש מהקדושה מהשכינה ונדחית מה שהי"ל עד עתה מסט"א וז"ש כקטן שנולד דמי כי פנים חדשות באו לכאן נפש קדושה מצד השכינה כי ניצוץ הק' שהיה במעמד ה"ס ביום הולדו נתלבשה בנפש מסט"א וכשמתגייר נדחית נפש הסט"א ובאה נפש יראת ה' וכל העונות שעשה נדחו עם נפש סט"א. על דרך שכתב רבינו האר"י זצ"ל שהמתכעס מחליפין נפשו בנפש סט"א וכל התורה והמצות שקיים הלכו להם עם נפש הקדושה שהלכה בכעסו וכו' עש"ב וכן לענין הטובה העונות שעשה כשדחו נפש הסט"א שהיה בו הלכו עמה ונשאר נקי ובאה לו נפש מהשכינה והרי הוא כקטן שנולד דמי ממש ודוק הטב כי קצרתי ברמזים ובהקדמות הנז' שצריכות ביאור רחב. ואחר זמן ראיתי מ"ש הרב האר"י זצ"ל בפי' קשים גרים לישראל כספחת ע"ש ודוק הטב בכל האמור. וא"ש ההי"ב:

דף מט:

משום דאמר ובתוך עם טמא שפתים וכו' עמ"ש הריטב"א בחידושיו ועמ"ש מורינו הרב מהר"א יצחקי בתשובותיו זרע אברהם י"ד סי' כ"ח ומ"ש אני בעניי בספר הקטן דברים אחדים דף קס"ב ע"ד ע"ש:

דף נ.

זכה משלימין וכו' וחכמים אומרים זכה מוסיפין לו וכו' ומ"ש התוס' ד"ה משלו הוסיפו וכו' עמ"ש בעניותי בקונטריס זה בראש השנה על דף י"א, ובחגיגה על דף ה' ע"ש:

דף נז.

בעא מיניה רבי יוחנן מרבי אושעיא פצוע דכא כהן וכו' עמ"ש התוס' בעירובין דף נ"ג ע"א ומה שכתבתי אני בעניי על דבריהם בקונטריס זה שם בערובין בס"ד:

דף נח.

מי בדקי לה מיא והתניא ונקה האיש מעון וכו' מכאן הביא ראיה הרב הגדול מהר"י רוזאניס בס' הנורא משנה למלך פ"ב דסוטה דין ח' דאפי' עשה תשובה לא מהני ולא קרינן ביה מנוקה מעון ואני בעניי הארכתי בענין זה בהגהותי שם. ושם רמזתי דברי הרב מהר"ם יצחקי בס' אור יקרות בחידושיו על הרמב"ם דמוכח מדבריו דפשיטא ליה טובא דתשובה מהני ע"ש: [ושם כתבתי דהעיקר כסברת הרב מש"ל וטעמו ונימוקו עמו ע"ש באורך]:

תוס' ד"ה ונקה האיש וא"ת ונוקמא כשבא עליה בשוגג וכו' הרב מש"ל שם נסתפק היכא דבא ביאה אסורה בשוגג מהו והביא ראיות לזה. ושוב הביא דברי התוס' הללו ע"ש באריכות ואני השפל בהגהותי דקדקתי על הרב ז"ל דלפום ריהטא הדבר מפורש בירושלמי פ"ק דסוטה הלכה ג' דקאמר כאן ביודע כאן בשאינו יודע והארכתי קצת בזה ע"ש. ואפילו תימא דמגמרין משמע איפכא מ"מ הו"ל להרב ז"ל להביאו. ועתה נדפסו חידושי הריטב"א למכילתין וראיתי שכתב בפשיטות בסוגיין ושמעי' מינה שאפי' בא עליה בשוגג אין המים בודקין את אשתו הואיל וכבר קנא לה והי"ל ליזהר וכו' ע"ש ויש להעיר קצת דהו"ל להזכיר הירוש' הנז' ודוק הטב:

דף ס:

תניא וכן היה רשב"י אומר קברי גוים אינם מטמאים וכו' ראיתי להגאון מהר"ר שאול נר"ו בספר בנין אריאל פ' מטות שהחליט דהא דתניא וכן היה רשב"י וכו' קאי אמימרא דלעיל דרשב"י גיורת פחותה מבת ג' כשרה לכהונה ועלה קתני וכן היה רשב"י אומר קברי גוים וכו' וכתב שיש להפליא מה ענין שתי מימרות אלו וישב ודרש לקשור ולשנות. גם הגאון הרב פנים מאירות בספרו הנחמד כתנות אור פ' מטות על מבוכה זו ישב ופירש לפי דרכו. והמעיין יראה דממשכני אנפשייהו ובנו מצודים על יסוד שאינו בריא. ומי הגיד להם דשני המימרות בדיבור אחד נאמרו. הרי מאחר דהש"ס קאמר תניא וכן היה רשב"י אומר קברי גוים משמע קצת דאינו סיום הבריתא דלעיל דאי הוה סיום הבריתא דלעיל לא הוה קאמר תניא פעם אחרת דהכי ארחיה דהש"ס דאע"ג דשקיל וטרי

הש"ס באמצע הבריתא אח"ך חוזר הש"ס ומביא שאר הבריתא ולא קאמר תניא כידוע. ומדקאמר תניא וכן היה רשב"י מוכח דלא קאי אדלעיל. ואנחנו לא נדע תנא היכא קאי דקאמר וכן:

ורגע אדבר בישוב הרב בנין אריאל שכתב דמלימוד רשב"י דגיורת פחותה מבת ג' כשרה לכהונה מדכתיב החיו לכם ופנחס בהדייהו מוכח דנתכהן פנחס ויקשה דאיך הרג בלעם לפי חרב והלא היה כהן ולנפש לא יטמא והתירוץ לזה דקברי גויים אינם מטמאים באהל וה"ה במגע ובמשא כדעת ס' יראים זהו תורף דבריו בקצור נמרץ ויש להשיב דהיסוד דפנחס עצמו הרג לבלעם יש להרהר עליו חדא דאפי' תימא דהוא הרגו לא תקשי דאיך נטמא דאפשר לומר דשוינהו גוססים ע"ד מ"ש גבי שמשון. ותו דפ' חלק (סנהדרין דף ק"ו ע"ב) דאמר ההוא צדוקי דחזי בפנקס בר ל"ג שנין בלעם חגירא כד קטליה פנחס פירש"י דאפי' קטליה אחר כל המלחמה נקראת על שם פנחס ע"ש. ותו דאמרו בזהר הקדוש פ' בלק דף קצ"ד ע"ב דפנחס אמר לצליה תא וקטליה אלמא צליה הרגו ולא פנחס והם דברי ר' שמעון כמבואר שם בתחילת הענין ובסופו ומ"ש לעיל א"ל ר"ש צ"ל אמר ר"ש ומאחר שכן נפל היסוד:

ותו אשר בנה על יסוד סברת רבינו אליעזר ממיץ בס' יראים כבר נרגש הרב נר"ו וכתב ואע"ג דהפוסקים לית להו הא דהר"א ממיץ אין תימה אם רשב"י יסבור כמותו כיון דבדין הגיורת פחותה מבת ג' אין הלכה כר"ש י"ל דלר"ש הא בהא תליא אבל לדידן לאו [הא] בהא תליא עכ"ל ויש להשיב דהפוסקים דפליגי על רבינו אליעזר ממיץ הוא שסוברים דר"ש לא התיר אלא אהל לבד כמבואר ולדעת הפוסקים נסתרה דרכו. [גם בדרך הרב כתנות אור יראה המעיין שיש לדקדק בדבריו לא ע"ט האסף]:

ודע דבהגהות מיימוניות פ"ג דאבל הביא סברת מהר"א ממיץ בס' יראים וכתב דמסוגיין משמע כהרמב"ם דמטמו במגע וכו' ע"ש והרואה בס' יראים סי' שי"א דתחילת דבריו כתב דבמגע ומשא יש אוסרין וראיתן מפ' הבא על יבמתו נהי דמעטינהו קרא להתיר וכו' ושוב הביא ראיות להתיר ע"ש וגאון עוזנו הרב משנה למלך שם פ"ג דאבל כתב ואני תמיה על ההגהות שהכריחו כסברת רבינו מההיא דפ' הבע"י וכי יעלה על הדעת דבעל ס' יראים דנודע שמו דרב גדול ומוסמך היה נעלם ממנו סוגיא זו עכ"ל ויש להרגיש דהו"ל למימר דהרא"ם בס' יראים עלה קאי וכתב דיש אוסרין מכח שמעתין כאמור והרב ז"ל הזכיר דברי ס' יראים לקמן:

והרב פנים מאירות ח"ב סי' י"ד וסוף סי' קנ"ב כתב דס' יראים תפס כשנויא קמא דשמעתין דמשני בסמוך מקמי שנויא דרבינא ותפס שינויא דתלמודא לעיקר עש"ב וקצת

יש להרגיש דאם זה כונת ס' יראים אחר מה שכתב דהאוסרין תלו זיניהו בהא קודם דיביא ראיות אחרות הול"ל דנקטינן כסתמא דתלמודא דלא כרבינא ומדלא העלה דבר זה על שפתיו מוכח דאין זה טעמו ועמ"ש הרב מש"ל משום יתובי דעתא דעת עליון הרב ס' יראים ע"ש באורך:

אחר זמן רב בא לידי ס' עיר בנימין ומידי עוברי ראיתי שבמאמר זה דרך דרך הרב בנין אריאל אך בחלקו' שבמקום מ"ש הרב בנין אריאל ממה שהרג בלעם. הרב עיר בנימין הנז' נטה לצד שפנחס זה אליהו ואיך נגע בבן הצרפית ועוד הוסיף דברים ע"ש באורך ועיניך תחזינה חולשת הדברי' ואין להאריך. ומדבריו למדתי דרבינו בחיי קאי בשיטת הר"א ממיץ כי בפ' פנחס כתב דאליהו נשתטח על בן הצרפי' שהיה בן גויה מטעם קברי גוים ע"ש ולפי הרשום בדעתי נראה שבדברי רבינו בחיי אינו עולה יפה ישוב הרב מש"ל להרא"ם ופנא"י לא הי"ל לחזור על הדברים:

דף סא.

רבינא אמר נהי דמעטינהו קרא מאהל דכתיב אדם וכו' ממגע או משא מי מעטינהו. ראיתי בס' אמרי נועם פ' חקת שכתב וז"ל זאת התורה אדם כי ימות פירש"י פ' מטות דקאי אישראל לחודיה אבל גוי עע"ז אינו מטמא באהל אבל במגע ומשא לא אמעיט והכתיב וכל אשר יגע על פני השדה וכו' או בעצם אדם ונדרוש ביה אדם ישראל ולא גוי ונאמר דלא יטמא במגע ומשא וי"ל מכיון דאימעיט גוי מאהל וגם ממגע תרי אדם הוו והו"ל מיעוט אחר מיעוט ולרבות גוים ומסתברא לרבוייהו למגע ולא לאהל וכו' עכ"ל ותירוצו קשה בלשון הש"ס בשמעתין דקאמר רבינא נהי דמעטינהו קרא מאטמויי באהל דכתיב אדם ממגע ומשא מי מעטינהו קרא ופירש"י מי מעטינהו וגבי מגע אשכחן נוגע בעצם או בחלל דלא כתיב ביה אדם וכו' ע"ש וכפי התירוץ הנז' לא הו"ל לש"ס לומר מי מעטינהו אלא הו"ל לפרושי דמיעוט אחר מיעוט לרבות מגע דהכי מסתבר. ותו יש להרגיש דהכתיב נמי כל הנוגע במת בנפש האדם ולדעת ר"ת שהביאו התוס' בסוגיין ושאר דוכתי דוקא אדם הוא ישראל אבל האדם כי כתיב הוא גוי וא"כ הרי במגע כתיב האדם והא הו"ל לש"ס לומר לדעת ר"ת שאני מגע דכתיב האדם והוי אפי' גוי:

והתוס' בסוגיין נתקשו קושית אמרי נועם דכתיב וכל אשר יגע וכו' בעצם אדם ותירצו דדרשי' ליה בנזיר לענין אהל. וסוגיא זו נעלמה מהמתרץ בס' אמרי נועם. ואפשר דמעיקרא מאן דקמותיב בס' אמרי נועם הכי קא קשיא ליה דאמאי דרשי' ליה לענין אהל נימא דהוי כפשטיה לענין מגע ואתא למעט גוים. ועל זה תירץ דהוי מיעוט אחר

מיעוט. שוב ראיתי סוגית נזיר דף נ"ג שרמזו התוס' והוא מבואר דקאי אטומאת אהל ע"ש ובפירש"י ריש דף נ"ד:

אך קשה דכתיב בפרשה קרא אחרינא ברישא הנוגע במת לכל נפש אדם וזה קשה בין לתירוץ התוס' בין לתירוץ אמרי נועם. ולדעת ר"ת אפשר לישב קצת דכיון דכתיב כל הנוגע במת בנפש האדם דמשמע גוי נמי תו לא משגחינן בקרא דכתיב אדם גבי מגע דלא אמרינן דאדם מעיט גוי אלא בדליכא בההוא ענינא כתוב האדם:

שוב ראיתי להרשב"א בחידושיו למכילתין בשמעתין שכתב וז"ל וא"ת הכתיב בעצם אדם הא דרשינן ליה בספרי לאבר מן החי והכתי' לכל נפש אדם ההוא אצטריך לאפוקי נפש בהמה דמדכתב רחמנא נפש להביא דמו כתב אדם להוצי' בהמה עכ"ל ועל פי אמרי קדוש הרשב"א ז"ל הללו תנוח דעתנו. ומייתי מספרי משום דסתם ספרי ר"ש. ומ"מ עדיין יש לחקור דאף אי כתיב האדם ממעטינן בהמה. ותו דכתיב בתריה נפש האדם ותסגי למעט בהמה:

וזה חזיתי להרב המפורסם בתורה ובחסידות מהר"י אלגאזי בספרו הנחמד מענה לשון דף ב' ע"ד שכתב על דברי ר"ת וצ"ע מלשון התלמוד פ"ק דע"ז אשר יעשה אותם כהנים לויים וישראלים לא כתיב אלא האדם אפי' גוי ואם כדבריו תפוק ליה מדלא כתיב אדם וכתיב האדם בה"א עכ"ל ולא ידעתי מאי ק"ל דר"ת עלה קאי ואיהו מפרשה אדם לא כתיב דהוה מפרשא כהנים לויים וישראלים אלא האדם כמבואר בתוספות בסוגיין וגם בסנהדרין דף נ"ט. ואחר זמן רב נזדמנו לי בתורת שאלה חידושי הריטב"א למכילתין כ"י (ועתה מקרוב נדפסו) וראיתי שכתב בסוגיין וז"ל וא"ת והאמרינן בסנהדרין היה רמ"א מנין שאפי' גוי שעוסק בתורה וכו' שנאמר אשר יעשה אותם האדם וכו' י"א דהתם דריש ה"א דהאדם וליתא דא"כ אדם לא נאמר אלא האדם ור"ת ז"ל תירץ דר"מ פליג על רשב"י וסבר לה כרשב"ג דתנן באהלות רשבג"א מדורות הגוים וכו' ולא מחוור מדלא אמרינן בשום דוכתא דר"מ פליג אדרשב"י והנכון דשאני התם שהוא מקום ברכה וכו' עכ"ל והגם דהריטב"א רמי ומקשה על מי שחילק בין אדם להאדם מההיא דאשר יעשה אותם האדם כהנים לויים וכו' כדמקשה הרב מהר"י אלגאזי הנז'. גבה טורא ביניהו דהריטב"א לא משמע ליה לפרש כדתרגמוה התוספות ואמטו להכי מותיב מינה. אמנם הרב הנז' דקאי על דברי התוס' מאי קשיא ליה כיון שהתוס' הרגישו מקושיתו ופירשוה ואם דחיקא ליה לפרושי הכי לא הול"ל אלא דמה שפירשו התו' הוא דוחק. ותו יש להרגיש על הרב הנז' דהוא ז"ל מעלה בזכור"ו התוס' דקמא ושם דף ל"ח נתקשו מהא דקאמר כהנים וכו' דהול"ל אדם לא נאמר ופרקי לה שפיר עפ"י הת"כ ע"ש:

ועל דברי הריטב"א יש להעיר דהאי שינויא מטי בה בשם יש אומרים ודחאה ושוב כתב משם ר"ת דר"מ פליג על רשב"י. ועינינו רואות להתוספות בסוגיין ובקמא וסנהדרין וע"ז כתבו משם ר"ת לחלק בין אדם להאדם. והא דר"מ פליג שכתב הריטב"א משם ר"ת לא בא בפי התוס' בכל הני דוכתי:

איברא דר"ת סבר דאין הלכה כרשב"י כמו שכתבו בהגהות מימוניות פ"ג דאבל והרשב"ץ ח"ג סי' שכ"ג. והרשב"א בחידושיו למכילתין בסוגיין כתב משם רש"י דפליג ר"מ והא דתנן רשב"ג אומר מדורות פירש ר"ת דאף היא פליגא אדרשב"י וכו' ע"ש וכ"כ הרמב"ן בחידושיו. ועמ"ש הרא"ש בתוספותיו בסוגיין ע"ש ודוק:

דף סא:

אסור לעמוד בלא אשה שנאמר לא טוב היות האדם לבדו. דקדק הרב עיון יעקב הלא לא כתיב אלא לא טוב רע מנ"ל ע"ש וק"ק ממ"ש בשבת דף קמ"ט כל שחבירו נענש על ידו אין מכניסין וכו' שנאמר גם ענוש לצדיק לא טוב וכיון דלא טוב רע הוא ומאי ק"ל להרב. שוב ראיתי שהרב עצמו שם הביא קרא דלא טוב היות וצדד דדוקא לאדה"ר וק"ק עליו מסוגיא זו ועמ"ש הרב ישרש יעקב:

דף סב:

עד שבא אצל רבותנו וכו' ר' מאיר וכו' ובב"ר פ' ס"א ותנחומא מזכיר ר' אליעזר בן יעקב נמי ועמ"ש בקונטריס אחורי תרעא דף קע"ג ע"ש ומשם באר"ה שנעלם זה של ב"ר מכמה גדולים ע"ש ודוק [ועיין מ"ש אני בעניי בקונטריס זה במסכת סוטה על דף מ"ה ע"ש ודוק:] והא דאמרינן הכא דר"מ ור"ש היו תלמידי ר"ע בפרק אחד נעלם מהרב תי"ט פ"ק דשבועות ופ"ג דאבות שכתב דר"מ קדים לר"ש בזמן והיה טעמו שסמך על נסחא מוטעת שיש בהקדמת הרמב"ם וכמ"ש בעניותנו במקומו בס"ד:

בלא תורה. אפ' לפרש במ"ש בזהר הקדוש דאפי' קיים כל התורה אם לא נשא אשה לא עשה כלום וכן מוכח ממ"ש בש"ס פ"ק דברכות על חזקיה המלך שהיה חסיד גדול ובשביל שלא נשא אשה נאמר לו כי מת בעה"ז ולא יחיה לעה"ב ע"ש א"כ כשאין לו אשה הוא בלא תורה. א"נ דכשנשא אשה מועיל לתורה דהאשה נקראת לחם והתורה נקראת לחם. והטעם דע"י שנשא אשה מיחד קבה"ו ואיש ואשה שזכו י"ה ביניהם כמ"ש פ"ג דסוטה ועסק התורה הוא ליחד קבה"ו ולהמשיך משם י"ה ואהניא מה שנשא אשה לתורה וליחד הדודים וזש"ה מצא אשה מצא טוב שהיא התורה ועי"ז מכניע לפ' שהוא

בגימט' מצא. ויועיל להוציא לאור חלקו בתורה אשר נטמע וזהו מצא טוב חלק התורה שהיה אבוד. וגם שהאשה טובה בחי' השכינה כ"י ותורה שבע"פ היא בחי' השכינה ומשו"ה בעד אשה זוכה לתורה. וכבר ראיתי חתימת פסק עיגונא להרב המקובל מהר"ר אהרן חייון ז"ל שכתב מענותנותו שאינו כדאי אך מפני שהעיגון ההוא מהאשה ההיא נוגע כ"י בצד מה לשכינה ח"ו לכך מחוייב לסייע להתיר העיגון עכ"ד [וכן משמע ממ"ש בזהר הקדוש פ' ויחי דף רכ"ח ע"ב בגין דשכינתא כל נוקבי דעלמא קיימין בסתרהא וכו' ע"ש.] ומשם יש ללמוד מוסר גדול. וניחא נמי הא דאמרן דזוכה לתורה בשביל אשתו ודוק הטב כי קצרתי ברמזים אלו:

לא נצרכא אלא סמוך לוסתה עמ"ש רש"י ומ"ש בעניותנו בספרי הקטן שער יוסף דף ע"ד ע"ג וע"ד בס"ד ע"ש באורך ועמ"ש הריטב"א בחידושיו למכילתין שנדפסו חדשות מעתה. והריטב"א עוד פי' פירוש מחודש בזה עיין בדבריו:

והנושא בת אחותו עמ"ש התוס' דלרשב"ם ה"ה בת אחיו ולר"ת דוקא בת אחותו ע"ש באורך ועמ"ש אנא בריה קלה בספרי הקטן ברכי יוסף א"ה סי' ב' ע"ש באורך:

דף סג.

זכה כנגדו לא זכה מנגדתו. אפשר במ"ש חכמי הטבע דכששני טבעי אשה ובעלה נגדיים כגון שזה קר וזה חם וכיוצא זה מועיל להוליד ואם שניהם שוים בטבעם אינם יכולים להוליד וז"ש זכה כנגדו שטבע שלה אינה כטבעו והיא כנגדו וזכה כי זה זכות שיועיל שיולידו. לא זכה יתקיים כנגדו שהיא מנגדתו שמכעסת אותו וכל חפצה לומר ולעשות הפך דבריו ודוק הטב:

מלמד שבא אדם על כל בהמה וחיה ולא נתקררה דעתו וכו' פירש הרב מהרש"א משם חזקוני שנתעברו קודם שבא עליהם דאי לא תימא הכי הא מתעקרין בביאת אדם. ועתה ראיתי בס' חדש שבא עתה זה שמו באר יעקב על ש"ע לרב אחד מפירדא זלה"ה בי"ד סי' כ"ט שהביא תשובת הרב בית יעקב סי' קי"ח דאסר בהמה הנרבעת לשחיטה. וכתב הרב לחם הפנים דמהאי טעמא אדם הראשון נאסר בבשר שבא על כל בהמה וקשה למה לא הותר בזכרים ועוד איך הולידו הא בהמה שנרבעת נעקרה אלא ודאי שהולידו קודם א"כ אמאי לא אכל מהני שלא נרבעו ותירץ לזה דאמרו בע"ז דף כ"ד דמג' שנים ואילך לא מעקרי ומעשה בראשית בקומתן נבראו כבני ג' שנים והולידו אח"ד אד קשה למה לא הותר בזכרים זהו תורף דבריו עיין בספרו באורך. ויש להרגיש עליו דמסיק דקשה למה לא הותר בזכרים ומשמע דלא פש גבן אלא הך קושיא דיהיה מותר בזכרים והרי

עוד איכא לאקשויי דיאכל מתולדותיהן שילדו אח"ך דהן לא נרבעו:
ובאמת שכל זה שלא לצורך תחת שלש. זה יצא ראשונה דאינו נראה כלל דמה"ט נאסר הבשר לאדה"ר. וזאת שנית דקושטא דמילתא דמ"ש מלמד שבא אדם על כל בהמה וחיה לאו ביאה ממש הוא אלא הכונה שבדעתו ורוח מבינתו בא במחשבתו וציין בטבעו וטבע' ולא נתקררה דעתו כמ"ש מהר"ם אלשיך ומהרש"א ושאר מפרשים וכן הדעת נותנ' לאדם הגדול יציר כפיו של הקב"ה ועליונותו המופלא קודם החטא וחלילה לומר שבא ממש במעשה. ועוד בה שלישיה דאעיקרא דדינא פרכא ודינו של הרב בית יעקב אינו נכון ודבריו תמוהים וכבר השיגו עליו בראיות ברורות מכמה סוגיות שהוא מותר לכתחילה. ותימה על הרב באר יעקב שבנה בנין על זה ונעלמו ממנו כמה סוגיות ותשובות האחרונים. וכבר אני בעניי כתבתי קצת בזה במקומו:
הגם הלום ראיתי אחרי רואי שכבר קדמו הרב עיר בנימין במאמר זה סי' ט"ל שכתב הא דג' שנים לא מעקרא ע"ש ובסוף הספר דף ס':
היינו דאמרי אינשי מאן דנפיק מינך וכו' מיהו את לא תעביד הכי וכו' עמ"ש אני בעניי בס' הקטן דברים אחדים דף קס"ג ע"ג ע"ש בס"ד:

דף סג:

מספר ימיו כפלים וכו' עמ"ש בעניותי במאמר זה בסנהדרין על דף ק' בס"ד ע"ש באורך:
כל הנשמות שבגוף פירש"י פרגוד שחוצץ בין השכינה למלאכים ושם רוחות ונשמות וכו' כיוין רבינו להקדמה מפוארה שהיא סתומה בעץ החיים ומבוארת בשערי קדושה בסוד הן אראלם צעקו חוצה ע"ש באורד ובזה פירשנו בעניותנו מ"ש המלאכים כשעלה משה רבינו ע"ה מה לילוד אשה בינינו כלומר שהוא בינינו בין המלאכים והשכינה והתינח הנשמות אבל ילוד אשה שיזכה ליכנס בזה המקום הוא פלא. א"ל לקבל תורה בא וגופו זך כנשמת אחרים כמו שפירשו המקובלים על פ' בשגם הוא בשר וכמ"ש בעניותנו במקום אחר:
שנפשי חשקה בתורה וכו' עמ"ש הריטב"א בחידושיו ולכאורה ק' על דבריו מסוגית שבת דף קי"א ואני בעניי באתי לכלל י"שוב כמ"ש בקונטריס זה לעיל שם בשבת ע"ש בס"ד:

דף סד.

א"ה ויעתר לו ויעתר להם מיבעי ליה. הרב מהר"ש אלגאזי בס' אהבת עולם האריך בזה ויש ט"ס בדבריו אך ניכר מדבריו שכל יסודו הוא באומרו שיצחק אבינו לא התפלל על עצמו רק על עקרות רבקה ע"ד כל המתפלל על חבירו והוא צריך לאותו דבר וכו' וכ"כ מהראנ"ח פ' תולדות ובאו דבריו בקצור נמרץ. ואחר המחילה מכבוד תורתם כדת מה לעשות קושית הגמ' אי הכי וכו' מוכחת כדפירש רש"י שיצחק היה מתפלל על עצמו לבד. מורינו הרב שארנו מהר"א יצחקי זלה"ה בכ"י. ועמ"ש אנא בריה קלה בענין זה ודברי רש"י בחומש בספרי הקטן ראש דוד ובקונטריס פני דוד פ' תולדות בס"ד:

דף סד:

שיתין סבי הוינא וכלהו איעקור וכו' לבד מאנא וכו' הרב עיון יעקב כתב דאפשר דהוא רב אחא דאמר והמשהה קטנים עובר אבל תשקצו ע"ש ועמו הסליחה דודאי רב אחא בר יעקב לחוד ורב אחאי לחוד וכמ"ש במחב"ר א"ח סי' ג' וע"ש מ"ש בזה בס"ד ע"ש ודוק: **סמך עלה אביי ואזל נסבה לחומה וכו'** מרן בב"י א"ה הביא תשובת הרשב"א בזה ולפום ריהטא דבריו קשים במ"ש בהך שמעתתא ואנכי עפר דל יישבתי סוגיין לדעתו כמו שכתבתי בספרי הקטן ברכי יוסף א"ה סי' ט' דף צ"ט ע"ד ודף ק' ע"א בס"ד ע"ש באורך: **נשואין ומלקיות כרבי וכו'** עמ"ש הריטב"א בחידושיו בסוגיין ועמ"ש בעניותי בס' הקטן ברכי יוסף א"ה סי' ב' וסי' ט' וביי"ד סי' רס"ג ובשיורי ברכה סי' ט"ל ומחב"ר י"ד סי' יוד וסי' פ"ד בס"ד:

דף סה:

וא"ר אלעא משום ר' אלעזר בר"ש כשם שמצוה על אדם לומר דבר הנשמע וכו' פירש רש"י הוכח תוכיח להוכיח מי שמקבל הימנו וכתב מהרש"א על דברי רש"י מלשון כפול נפקא ליה ובעלמא דרשינן מיניה הוכח תוכיח מאה פעמים. והן עתה בא לידי ספר חדש זה שמו כתנות אור על התורה להגאון בעל פנים מאירות וראיתי להרב ז"ל פ' דברים שכתב שדברי מהרש"א תמוהים מאד ואגב חורפיה לא דק דבמציעא דף ל"א אמרינן הוכח אפי' מאה פעמים תוכיח אף תלמיד לרב וא"כ מהוכח לבד משמע ק' פעמים. ולש"ס ק' מאי קאמר תוכיח למה לי הא מיניה שמעינן מי שאינו מקבל תוכחת זה תורף דבריו ז"ל. ונעלם ממנו דבערכין דף ט"ו דריש ק' פעמים מתוכיח. וכבר הסמ"ג והרמב"ן והר"ן והרב הנמקי מקשו הסוגיות אהדדי וכתבנו בעניותנו באריכות במקומו. ובמ"ש

הרי"ף כאן דדריש מדלא נקט הוכח הוכח או תוכיח תוכיח ל"ק מה שהקשה הרב הנז' על הש"ס. ובמקום אחר הארכתי בס"ד:

שנאמר אביך ציוה לפני מותו. ראיתי להרב עיון יעקב שכתב וז"ל לכך חשד יוסף לאחיו לפי שראו שמת אביהם ומיד התחיל צרת השעבוד כדפירש"י ריש פ' ויחי ואיתא ברבה מגילה א"ר יששכר ומה מי שמוחל ואומר לא אתם שלחתם אפ"ה נענשו שנשתעבדו במצרים מי שאינו מוחל עאכ"ו והטעם דלמה לא מהני מחילה בעבירות שבין אדם לחבירו צ"ל ע"ד דאי' פ"ג דברכות אר"י כל המספר אחר המת וכו' דידעי ולא אכפת להו וכו' צורבא מרבנן דקב"ה תבע ביקריה וא"כ י"ל ג"כ ביוסף שהיה צורבא מרבנן וכו' אעפ"י שהוא מחל הקב"ה תבע ביקריה וכו' עכ"ל ומ"ש שמיד שנסתלק יעקב התחיל צרת השעבוד לא שעבוד ממש דהרי יוסף הצדיק מלך כמה שנים ואז"ל שכל זמן שאחד מן השבטים קיים לא התחיל השעבוד. אך בצר להם שנכנסה יראה ופחד בלבם ומזלייהו חזי שיהיו בשעבוד וגם נצנצה בהם רוח הקדש וידעו מהשעבוד. וכן ראיתי להרא"ם ריש פ' ויחי שכתב קרוב לדברים אלה והוסיף שהתחילו סימני שעבוד בפה רק ואין צורך לידחק בזה שהדעת נותן דבמלכות יוסף לא חזו כההוא סימנא רק אימה חשכה נפלה עליהם מצרת שעבוד שיהיה אח"ך כמדובר:

ומה שהביא הרב עיון יעקב ממאי דאתמר במדרשא הלא היא ברבת אסתר רבתי א"ר יששכר וכו' אפ"ה נענשו שנשתעבדו במצרים וכו' הרואה יראה שם במדרש אסתר רבה ע"פ הרצים יצאו דחופים וכו' והמלך והמן וכו' שהלשון כך הוא ומה מי שמוחל וכו' ראה עד היכן היא מתוקנת שהרי עד ימי מרדכי אותו עונש של מכירת יוסף קיים מי שאינו מוחל עאכ"ו. ולא נזכר במאמר זה שעבוד מצרים. אך סברא זו דשעבוד מצרים בשביל מכירת יוסף לא נפלאת היא ולא רחוקה ויש כמה מאמרי רז"ל בזה ובזהר חדש ע"ש:

ומאי דישנו בנותן טעם והביא ראיה מההיא דאמרינן דאשתעי בתר מר שמואל והגם דלא אכפת להו למתים צ"מ קב"ה תבע ביקריה. אינה ראיה דאימור דהיכא דלא אכפת ליה כגון שדיבר אחרי מותו דלא היה קפידא ולא מחילה קב"ה תבע ביקריה. אבל בחיים דקפיד ושוב האומר או עושה רע נכנע ובא ושאל ממנו מחילה ומוחל בלב שלם אימור דמהניא מחילה אפי' יהיה צורבא מרבנן. אמנם יש ראיה ממ"ש בספר חסידים דהא דאמרינן האב שמחל על כבודו כבודו מחול היינו בדיני אדם אבל בדיני שמים חייב ע"ש בסי' תקע"ג. ובזה יתישב מ"ש ספ"ק דמגילה דיעקב אבינו נענש על כבוד או"א ויש לחקור דודאי יצחק אע"ה מחל לו ואמאי נענש. ובהכי ניחא דבביטול מצות כבוד או"א חוטא עם אביו ועם ה' אשר ציוה כבד את אביך והאב מוחל חלקו אבל מה שחטא לה'

מי יוכל למחול לו. ובפרט שהקב"ה מדקדק עם חסידיו וכו' וכן ביוסף הצדיק אעפ"י שהוא מחלם מה שחטאו לה' לא היה יכול יוסף הצדיק למחול. וכ"כ הרב מהר"ש יפה במאמר אסתר רבתי הנז' וז"ל עד היכן היא מתוקנת דאע"ג דאיהו מחיל מ"מ מה שחטאו לה' שעברו על כי יגנוב איש נפש מאחיו אין בידו למחול עכ"ל ועוד כתבתי בענינים אלו במקומו:

דף עא:

תוס' ד"ה לא ניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו וכו' וא"ת אם לא ניתנה פריעה עד יהושע היכי גמרינן מינה הא כתיב אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה וי"ל דהל"מ הוא ויהושע אסמכיה אקרא עכ"ל ראיתי להרב עיון יעקב שכתב וז"ל צ"ע קצת דלפי משמעות הש"ס דתמורה דף י"ז מבואר דיהושע השיב לא בשמים היא ולא רצה להשיב אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה וכתבתי שם לפי שיהושע היה תלמיד מובהק של משה מותר לו לחדש כמו משה עצמו עכ"ל וק"ק דלדבריו אמאי הקב"ה אמר ליהושע לאומרם לך אי אפשר צא וטורדן במלחמה. ונשארו ההלכות שכוחות ושאלו לשמואל ואמר אלה המצות כמ"ש שם בתמורה. הו"ל להקב"ה לומר להם כיון דליהושע לא שייך אלה המצות וכיון דהוא בסוג משה רבינו ע"ה גם לא בשמי' אינה טענה דהקב"ה יאמר ליהושע בדרך נבואה שאלו הם ההלכות שנשתכחו. ותו דכד דייקת שפיר לא בשמים היא שאמר יהושע היינו אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר. והרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשנה כתב אם יעיד הנביא שהקב"ה אמר אליו שהדין במצוה פ' כך וכי סברת פ' אמת יהרג הנביא ההוא שאין תורה נתונה אחרי הנביא הראשון וכו' וכן אמרו החכמים האלהיים אלו אמרה לי יהושע בן נון בפומיה לא שמענא מיניה ולא צייתנא ליה זהו תורף דבריו ע"ש וא"כ יפה הקשו ותירצו בתוספות:

דף עב.

הא קמ"ל דעת רצון מילתא היא מכאן הקשה הגאון הרב בכור שור דף ק"ז עמ"ש הרב מגן אברהם בריש א"ח ואני השפל באתי לכלל ישוב דברי הרב מגן אברהם בספרי הקטן ברכי יוסף שם בריש א"ח בס"ד עש"ב:

דף עד:

תוס' ד"ה ושפחה מנין וכו' ונראה דשאינה משוחררת אתיא לה לה מאשה וכו'. הרב מהר"א הלוי בס' גן המלך סי' ק"א כתב דברים תמוהים בזה וכבר כתבתי קצת על דבריו בקונטריס זה בכריתות על דף ז' ע"ש ומשם באר"ה:

דף עו.

אטו כ"ע יעקב אבינו הוו דכתיב כחי וראשית אוני שלא ראה קרי מימיו. מכאן דקדקתי עמ"ש הראב"ד בס' בעלי הנפש לישב שלא יהיה ראובן ח"ו בן תמורה ולחד שינויא תירץ שלא נתעברה בלילה ההיא ע"ש והרי כתיב כחי וראשית אוני. ומה שתירצתי אני עני לקושיא זו דראובן בספרי הקטן ברכי יוסף א"ח סי' ר"ם עתה דקדקתי שהוא רמוז בזהר הקדוש פ' ויצא בסתרי תורה דף קנ"ה סוף ע"א ע"ש שש אנכי:

ודע כי יעקב אע"ה בא לתקן מה שחטא אדה"ר בג"ע והוא שומר הברית ולא ראה קרי מימיו כמ"ש בזהר הקדוש ובכתבי האר"י זצ"ל וז"ש שהיתה מטתו שלימה מלבד הפשוט שכל זרעו צדיקים ולא מת א' בחייו וזהו שלימה והובטח שלא יראה גהינם ולכן וישתחו ישראל על ראש המטה:

דף עו:

דרכו של איש לקדם וכו' מסוגיא זו הקשה בס' מנחת יהודה משם ר"מ מקוצי למי שמפרש דעל דבר אשר לא קדמו קאי לעמון ולא למואב. וכן הקשה הרא"ם לדעת זה פ' דברים. וק"ק על הרא"ם אשר לא זכר דברי הסמ"ג לאוין קי"ד דהוא הביא פירוש זה מהר"י מקרפנטרא"ס וכתב דכן יש לדרוש ואשר לא שכר דרכו של איש לשכור ע"ש. ובמנחת יהודה אח"ך הביא דברי סמ"ג וכתב דבזה מיושבת סוגיין דה"ק כמו שאין דרכה לקדם כך אין דרכה לשכור ע"ש וכן כתב מהרש"ל בביאוריו לסמ"ג. ומיהו אכתי לא אפרק מדוע גבי דהע"ה אמרו ענין לא קדמו דהוא בעמון והגם דה"ה למ"ש ואשר שכר מ"מ למה קבעו דבריהם באשר לא קדמו:

ואפשר לומר דמשום דדואג היה רוצה לפסול לדוד ואם היה אומר דרכו של איש לשכור וכו' לא הי"ל להשיב כלום אך כשאתה אומר דרכו של איש לשכור וכו' כך תאמר דרכו של איש לקדם ואין דרכה של אשה לקדם וקשה הי"ל לקדם אנשים לקראת נשים ומכח זה נלמד אפי' עמונית וכן יש לומר אפי' מואבית אע"ג דשם לא שייך זה ילפינן מעמונית. זה היה דעת דואג. אמטו להכי קבעו דבריהם אצל עמון בלא קדמו דמשם נלמוד לפסול

מואבית כמו עמונית:

ולפי זה היה מיושב מ"ש רש"י בפירוש רות על הגואל וטעה בעמונית ומקשים דהו"ל לרש"י לומר וטעה במואבית דעליה אנו דנים. אכן על פי האמור ניחא דדואג אצטריכא ליה למשקל ולמטרי ברישא בעמונית ואחר דיליף בעמונית שהיא אסורה משם למד למואבית ואתי שפיר מ"ש רש"י וטעה בעמונית. ומעין דוגמא שמעתי בסגנון אחר. אמנם אני בעניי שפר קדמי לומר באופן האמור והוא מיושב יותר:

אמנם פירוש ה"ר יוסף הנז' שהביא הסמ"ג מוקשה מחמת סוגיית סנהדרין דף ק"ג כאשר הנה המלכים כן תמהו הרב באר שבע שם והרב פרשת דרכים דף כ"ג. ושם בהדיא כתב רש"י דעל דבר אשר לא קדמו קאי אתרוייהו ע"ש. ועיין מה שכתבתי אני בעניי בקונטריס זה שם פ' חלק. ואחר זמן נזדמן לידי ס' מגילת ספר ומידי עוברי ראיתי להרב ז"ל לאוין קי"ד שהאריך בענין זה ונדחק בכמה דוחקים ואוקמתות ופנאי לא היה לי לעמוד בדבריו ז"ל:

אחר כמה שנים נדפסו חידושי הריטב"א למכילתין וראיתי בסוגיין שמסכים הולך דהכתוב לצדדין כתיב לא קדמו עמונים ואשר שכר מואבים ובש"ס חדא מיניהו נקט דאפילו לחם ומים אין דרכה של אשה וכ"ש שאין דרכה לשכור וכתב דכן אמרו בירושלמי וכן פירש הרמב"ן זהת"ד והיינו כשיטת ה"ר יוסף הנזכר וקשה מסוגית פ' חלק כמדובר וצריך חיפוש ואני אמרתי בחפזי. ועתה אמת אגיד דמבתר כל אלין עתה ראיתי בחי' הרשב"א שגם הוא ניכר שסבר כסברא הנז' וכתב דקשה דאנן לגבי מואב קיימינן ואשה אין דרכה לשכור ותי' דעמון ומואב כי הדדי וטעמא דעמון ליתיה אף במואב כן עכ"ד והיינו כמו שכתבתי אני השפל לעיל ונתחזק מ"ש לעיל עלץ לבי שכיונתי לדעת אור עולם רבינו הרשב"א ע"ש ודוק. ואחר זמן רב ראיתי להרב עיון יעקב שהביא מאגדת שמואל שאמרו האיש יש לו לשכור וכו' ע"ש ולא היה צריך להרחיק עדיו כי הכי אתמר בירושלמי על משנתנו ע"ש:

דף עז.

תוס' ד"ה אם קודם מעשה אמרה או' ר"ת דה"ד היכא דהוא עצמו נוגע בדבר וכו' הרב המופלא ח"ק כמהר"ח ן' עטר זלה"ה בס' ראשון לציון בקונט' לי"ד סי' רמ"ב תמה על התוס' ועל הפוסקים ואני בעניי באתי לכלל ישוב בס' הקטן ברכי יוסף שם בס"ד:

ומ"ש התוס' וכן פ' נושאין גבי גר שהעיד על אשתו וז' בניו וכו' גירסא זו תמוה מהסוגיא עצמה וכאשר עיניד תחזינה להרשב"א והריטב"א בחידושיהם שם פ' נושאין דף צ"ח

ועיין להרב בירך יצחק דף פ"ו ע"א. ויש להעיר על מהרש"ל ביש"ש בפרקין סי' ך' שהעתיק לשון התו' ולא יעיר על זה ע"ש:

תוס' ד"ה כתנאי ואומר ר"י דגבי עמוני הי"ל לקצר וכו' עמ"ש עני אני בקונט' שמחת הרגל רות דף ל"ו ע"א לישב מ"ט לא השיבו לדואג כן לעיל דרך דרש ע"ש:

דף עח:

והא אנן תנן ממזרין אסורין וכו' מקשים העולם דאמאי לא מקשה מקרא דכתיב גם דור עשירי וכן הקשה הרב ישרש יעקב וזה למעלה מארבעים שנה ששמעתי מהחכם השלם החסיד כמה"ר דוד חזן זלה"ה שהרב כמהר"ר אליהו הכהן זלה"ה בעל שבט מוסר תירץ שראה הוא במדרש רז"ל דהא דממזרא לא חיי הוא מימות עזרא ואילך כי עזרא וב"ד התפללו שלא יחיו הממזרים כדי שלא יטמעו בישראל ומשו"ה לא פריך מקרא אלא ממתני' עכ"ד וכמדומה שאמר שמצא כן במדרש כ"י. וזהו השמועה ששמע הרב שער המלך בה' טומאת מת דף ס"ח ע"ג ע"ש:

דף עט.

שלשה סימנים יש באומה זו רחמנים ביישנים גומלי חסדים וכו' עיין במדרש רבה פ' נשא ובירושלמי פ' עשרה יוחסין ומ"ש הרב יפה מראה שם ואני השפל כתבתי בזה בספרי הקטן דברים אחדים בדרוש ט"ז דף פ"ג בס"ד ע"ש באורך:

דף פא.

ר' יוסי ור"ש אומרים אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה. הנה בגיטין דף ס"ה ע"א מוכח דמעשר שני בזמן הזה שהוא מדרבנן אין לו עיקר מן התורה מקרי. והרב פני יהושע בשיטתו שם תמה על זה דמעשר אית ליה עיקר מן התורה. ונדחק הרב ז"ל לישב הסוגיא דודאי יש לו עיקר מן התורה אמנם איירי התם לענין זוכה לעצמו דבזה הוי כעין דאוריתא וכו' ע"ש באורך. אמנם מדברי הריטב"א בחידושיו שם שכתב אמאי דמשני התם בעציץ שאינו נקוב דרבנן וז"ל והא דפריק בעציץ שאינו נקוב דרבנן ולא פריק במעשר שני דרבנן כגון מעשר ב' דירקות ואילנות משום דההוא אית ליה עיקר מן התורה אבל בעציץ שאינו נקוב אין לו עיקר מן התורה כלל עכ"ל מוכח דכולא סוגיא בההוא כללא דהיינו עיקר מן התורה אזלא וממילא דכי משני במעשר בזה"ז דרבנן היינו דסבר תלמודא דכיון דהשתא ליכא מידי דאוריתא מקרי מעשר אין לו עיקר מן התורה.

וכן ראיתי להרב יד אהרן א"ח סי' תפ"ו עלה ונסתפק אי מרור בזה"ז מיקרי עיקרו מן התורה והדר פשטה מסוגית גיטין הנז' דמוכח מינה דמעשר בזה"ז אין עיקרו מן התורה מקרי וה"ה למרור עש"ב:

ולפום ריהטא אפשר להביא ראיה ממאי דאמרינן בסוגיין ואפרש שיחותי כי הנה אמרו בעירובין דף ל"ו דלר' יוסי הואיל ויש לטומאה עיקר מדאורייתא מחמיר בספיקא ופירש"י הואיל ויש לה עיקר מן התורה דיש טומאה מן התורה ויש להחמיר בספק טבילתה להכי אחמור רבנן אף בספק טבילת טומאה דרבנן דלא ליתי לזלזולי בס' טומאה דאוריתא עכ"ל:

והרי שנינו במשנתינו דר' יוסי ור"ש אומרים אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה. ואתמר עלה בסוגיין אר"ל מאכילה בתרומה בזה"ז דרבנן ואין מאכילה בזמן הבית ואפי' בתרומה דרבנן דילמא אתי להאכילה בתרומה דאוריתא ואי אמרת דתרומה ומעשר בזה"ז דהוו דרבנן יש להם עיקר מן התורה מיקרו א"כ איך ר' יוסי סבר דמאכילה בתרומה בזה"ז דרבנן הא ר' יוסי סבר דמחמרינן בספיקא דרבנן במידי דיש בו עיקר מן התורה כדאמרינן בסוגית ערובין וה"נ הול"ל באנדרוגינוס שהוא ספק דאין מאכילה בתרומה בזה"ז דרבנן דיש לו עיקר מן התורה אלא משמע לכאורה דתרומה ומעשר בזה"ז כיון דהשתא ליכא מידי מדאוריתא אין להם עיקר מן התורה מקרו. וכן ראיתי להרב החסיד המפורסם בארעא דרבנן אות תי"ד דמייתי סוגית גטין הנז' וכתב דסבר הש"ס דכיון דבזה"ז אין חייב בשום מעשר לא מיקרי דבר שיש לו עיקר מן התורה. והזכיר סוגיא זו דיבמות וק' על הרב הנז' שהוא עצמו כתב בהקדמתו לס' ארעא דרבנן הנז' הן בעודנו מקשה ורמי על הרב משנה למלך פ"ד דבכורות דתרומה בזה"ז יש לו עיקר מן התורה מיקרי ע"ש באורך. והוא הפך מ"ש באות תי"ד מהספר כמדובר:

שוב ראיתי לגדול הדור הרב מהר"י בכר דוד בספרו הנדפס חדש ממש דברי אמת בקונטריסים סוף דף פ"ט שהשיג עמ"ש בהקדמת ארעא דרבנן ע"ש אך לא זכר דמר ניהו אזיל בתר איפכא באות תי"ד כאמור. והראיה שהבאתי מסוגיין יש לדחות כמבואר:

ואתה תחזה למרן בית יוסף י"ד סוף סי' שכ"ב ורישׁ סי' שכ"ג ולהרב ב"ח שם רישׁ סי' שכ"ג שכתב דחלת האור אף בזה"ז דלדעת הרמב"ם היא מדרבנן מיקריא עיקרה מן התורה ועיין בחידושי הרב מהרימ"ט בקדושין על דף ס"ט ד"ה דמעיקרא אכול ועיין מ"ש הרב כהונת עולם דף קע"ג מ"ש משם הרב מש"ל ועמ"ש הר' שער המלך ה' מקואות דף ע"ג ע"א וצריך להתישב בדבר:

דף פב.

לא שנא איסור לאו ל"ש איסור כרת פירוש היינו לאו המפורש בתורה בהדיא. מהר"י כולי בהגהת מש"ל פ"א דיום טוב וכ"כ בס' מחנה ראובן דף ו' מספרו והקשה על מ"ש מהר"י כולי עצמו בהגהתו במש"ל פ"ג דתרומות ע"ש באורך:

דף פד:

גופא אמר רב יהודה אמר רב לא הוזהרו כשרות להנשא לפסולים וכו' לא יקחו לא יקחו מלמד שהאשה מוזהרת וכו' עמ"ש הרדב"ז דפוס ויניציא סי' תש"א ויש לדקדק עליו מסוגיא זו כמ"ש בעניותי בספרי הקטן בר"י א"ה סי' ו' בס"ד והרב קרבן נתנאל פ' עשרה יוחסין סי' ה' והביאו הרב יד מלאכי בכלליו דף רי"ח ע"א כתב וז"ל לא הוזהרו כשרות לינשא לפסולין היינו פסולי כהונה דכתיב בני אהרן ולא בנות אבל שאר פסולי ישראל נשים נמי בכלל לא יבא דהשוה הכתוב אשה לאיש וכו' עכ"ל ולא ידעתי אמאי טרח וכתב לה הרב יד מלאכי בכללי הדינים דהא דשאר פסולי ישראל נשים בכלל הוא פשוט מדרב יהודה ומבואר בסוגיין ולא יש שום חידוש בדברי הרב קרבן נתנאל. ואדרבא הוא קיצר מאד שכתב דהיינו פסולי כהונה ואינו, (לפסולי) [דפסולי] כהונה דגרושה וכיוצא מוזהרות שלא לינש' כמבואר בסוגיין ובפוסקים ואינן מוזהרות אלא בדבר שהוא אינו מוזהר כמבואר בסוגיין. והרב ק"ן קיצר בדבריו. ומ"ש דכתיב בני אהרן כ"כ הרמב"ם ושאר פוסקים. אבל בסוגיין ובירושלמי בפרקין ובתלמודין פ"ד דקדושין אמרה רב מסברא ואין לומר דרב סבר כלישנא קמא דסוגיין דההיא דהשוה הכתוב אשה לאיש היינו בלאו שהוא שוה בכל ומשו"ה קאמר מסברא דלא הוזהרו כשרות להנשא לפסולים שאינן מוזהרין. אמנם לאיכא דאמרי דבסמוך דקאמר הש"ס קיחה אצט' ליה סד"א נגמר מטו' קמ"ל הא דהשוה הכתוב היינו אף בלאו שאינו שוה בכל וא"כ כי היכי דכשר מוזהר לישא חללה הו"א דה"נ כשרה מוזהר' לישא חלל ולזה אצט' בני אהרן ולא בנות אהרן וה"ט דהרמב"ם והסמ"ג ודעמייהו דכתבו דלא הוזהרו כשרות דכתיב בני אהרן ולא בנות. הא ליתא דהא רב נמי הוא דאמר הא דהשוה הכתוב וכו' ואי אמרת דמדרב דאמר מסברא לא הוזהרו שמעי' דהשוה הכתוב היינו ללאו השוה בכל. א"כ מאי קסברי איכא דאמרי מאחר דמרה דשמעתא סבר להפך. ויש לישב:

ואחר זמן רב בא לידי ס' קרבן העדה פי' ירושלמי נשים ומידי עוברי ראיתי בפרקין שעמד בזה והביא בקיאיות ואסיק בצ"ע ופנא"י לא הי"ל לעמוד בדבריו:

וראה בעיניך מה שכתבו הרמב"ן והרשב"א בחידושיה' בסוגיין שהקשו אמאי אצט' לא

יקחו ת"ל משום ולפני עור ועיין מה שתירצו ועמ"ש בעניותי בספרי הקטן מחזיק ברכה בי"ד סי' ס"ב בס"ד ע"ש:

דף צ:

אמר ר' אליעזר ן' יעקב שמעתי שב"ד מכין ועונשין וכו' כתב הרב עיון יעקב וז"ל אראב"י שמעתי כי ר' אליעזר לא אמר דבר שלא שמע מפי רבו כדאיתא בסוכה דף כ"ח אך מהסוגי' משמע כי אין זה ראב"י רק ר"א סתם שבתנאים והוא ר"א ן' שמוע עכ"ל:
ועמו הסליחה דההיא דסוכה הוא ר' אליעזר הגדול תלמיד רבן יוחנן ן' זכאי כמבואר שם בש"ס. ור' אלעזר בן שמוע הוא ר' אלעזר ולא ר' אליעזר ור' אלעזר בן שמוע הוא מתלמידי ר' עקיבא כמבואר במכילתין דף ס"ב. ואעיקרא דמילתא אדרבא מדקאמר במימרא זו שמעתי משמע דזוהי ששמע וכיוצא בה דקאמר שמעתי ושאר מימרות הם מסברתו מדאיכא מימרות הרבה דלא קאמר שמעתי ובקצת קאמר שמעתי ואי כל מאי דקאמר מפי השמועה הו"ל להשוות מדותיו בכל המימרות או דלימא בכלהו שמעתי או לימא בכלהו סתם:
שב"ד מכין ועונשין וכו' איכא פלוגתא דרבוותא אי סנהדרין בעי להא מילתא או סתם ב"ך והארכנו בעניותנו בענין זה בספרי הקטן ברכי יוסף בח"מ סי' ב' בס"ד:

דף צו:

אזל ר' אלעזר אמרה לשמעתא וכו' שמע ר' יוחנן ואיקפד וכו' וכלא שמעתין. בירושלמי פ"ב דברכות ופ"ב דשקלים איתא להאי עובדא בסגנון אחר. והארכנו בעניותין בענין זה ואביזריה בספרי הקטן ראש דוד פ' חקת בס"ד:

דף צח.

שנית דברה עמו שכינה שלישית לא דברה עמו שכינה וכו' במכילתא פ' בא מפורש דזה היה עונשו על שתבע כבוד הבן ולא כבוד האב ומשמע דשלישית לא דברה עמו כלל ומוכרח לשנויי כשינויא דרב נחמן בר יצחק. ופשט המדרש שהביאו התוס' ד"ה רב נחמן משמע דשלישית לא דברה היינו על עסקי נינוה כשינויא דרבינא והגם דהתוס' מתרצו ליה אליבא דרב נחמן בסוף דבריהם בלשון שמא אמרוה אבל הפשוט כדברי ר"י דפליגי עלה. וא"כ המכילתא והמדרש פליגי בפלוגתא דרבינא ורב נחמן בר יצחק כמבואר:
על עסקי נינוה. כתבו התוס' וא"ת והא אשכחן דדברה עמו שלישית בעסקי נינוה דכתיב ויאמר ה' אל יונה ההטב חרה לך על הקיקיון ואני לא אחוס על נינוה וי"ל דהני לאו על

עסקי נינוה ומיהו לרב נחמן בר יצחק דאמר שוב לא דברה עמו קשיא וי"ל שזה היה אותו יום וחשיב הכל נבואה אחת עכ"ל:

ושמעתי מקשים דאיך כתבו דהיה באותו יום והרי ענין יובש הקיקיון היה ביום אחר על כרחין דהא כתיב וימן האלהים תולעת בעלות השחר למחרת וכו'. ויראה לי לישב דהנה כאשר שבו וינחם ה' על הרעה כתיב לעיל וירע אל יונה וכו' ויאמר ה' ההטב חרה לך ובשלמא לרבינא דאמר על עסקי נינוה לק"מ דאין באמירה זו שום דבר על נינוה. ומשו"ה התוס' בתחילה דקיימי על רבינא לא הקשו מהא דכתיב לעיל ויאמר ה' ההטב חרה לך דלדידיה ל"ק אלא מדכתיב אח"ך ההטב חרה לך על הקיקיון ואני לא אחוס על נינוה דמדכר נינוה וס"ד דשפיר הוי על עסקי נינוה ומ"ה הקשו מיניה לחוד. וכי אתו לאקשויי על רב נחמן דאמר שוב לא דברה עמו וכתבו דלדידיה קשיא ודאי דלדידיה קשיא נמי מהכתוב לעיל ויאמר ה' ההטב חרה לך דאיך אמר שוב לא דברה עמו והא דיברה עמו תרי זימני וזה פשוט לא הוצרכו לאומרו התוס' דזיל קרי בי רב. ועל זה תירצו שזה היה אותו יום כלומר ויאמר ה' ההטב חרה לך קמא שלא נסבור דעשו תשובה יום או יומים ואח"ך ניחם ה' ויתפלל יונה וכו' אלא ההכרזה והתשובה ואשר ארע ליונה ואשר אמר לו ההטב חרה לך הכל ביום אחד וחשיב הכל נבואה אחת. וכיון דאמרת דמה ששבו ומה שארע ליונה ואשר דיבר ה' אליו היה באותו יום וחשיב הכל נבואה אחת א"כ תו לא קשיא מההטב חרה לך על הקיקיון וכו' דזהו סיום ענין אתמול על שארע ליונה ולא חשיב נבואה אחרת אף שהיה ביום המחרת באופן דמ"ש התוס' שזה היה אותו יום אההטב חרה לך קמא כתבו ודוק היטב. ועמ"ש הרדב"ז סי' תתמ"ב בענין יונה שכבש נבואתו:

רב נחמן בר יצחק אמר ה"ק וכו' כתבו התוס' אומר ר"י שחולק על אותו מדרש שהביא רש"י בפירוש מלכים ויאמר ה' אל יהוא ע"י יונה בן אמיתי וכו' וכן משמע מפירוש רש"י עצמו במלכים ב' סי' י"ד בפ' כדבר ה' אשר דיבר אל עבדו יונה בן אמיתי עיין בדבריו ודוק:

דף צט:

תוס' ד"ה ואין מוציאין וכו' ואומר ר"י דאין זו קושיא דאם יבא אליהו ויאמר שהוא כהן היה ראוי לעבוד עבודה וכו' מכאן יש להוכיח הפך מ"ש הרב מהר"ם ן' חביב בתוספת יה"ך דף ד' דאין הולכין אחר נביא שיאמר בענין ספק בן ז' לראשון שיאמר הוא בן פ' וכו' ע"ש באורך דדעתו ז"ל דלא מיבעיא בספיקא דדינא שאין לסמוך על נביא אלא אפי'

שהדין פשוט אלא שאנו מסופקין במציאות אין לשמוע לדברי נביא. והרי התוס' קרו בחיל דאם יבא אליהו [ויאמר] שהוא כהן היה ראוי לעבוד עבודה וכו' וכבר אני השפל הבאתי כמה ראיות נגדו וכמ"ש בס' הקטן ברכי יוסף א"ח סי' ל"ב ע"ש באורך:

דף ק.

רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע חך אמר משום גרושה וחד אמר משום יחוד וכו' ראיתי בפסקי רבינו ישעיה הראשון כ"י דגריס רב פפא אמר משום גרושה רב הונא בר תחליפא אמר משום יחוד. ושוב ראיתי בחידושי הרשב"א דמוכח דגריס כגירסת רבינו ישעיה ע"ש:

איכא בינייהו בי דרי דמקרב למתא ולא שכיחי אינשי וכו' עמ"ש אני בעניי בס' הקטן שער יוסף בקונט' הסימנים דף ח' ע"ב ושם דקדקתי להבין דברי הרמב"ם פי"ב דתרומות שכתב והאשה שמא תתגרש ומפני היחוד וכתבתי דאפ' דהרמ' קשיא ליה מאי דאמרינן בסמוך על הבריתא דקתני ובמקום שחולקין מאי קאמר ואוקמה במעשר עני ואמאי לא אוקמה בתרומה וכגון דליכא חששא דגרושה למ"ד או דליכא חששא דיחוד למ"ד אלא סבר הרמב"ם דחיישינן לתרוייהו ע"ש באורך. ועתה שבאו לידי תוספי הרא"ש למכילתין שנדפסו מקרוב ראיתי דהרא"ש ז"ל הקשה קושיא זו בש"ס ותירץ דלשון ובמקום לא משמע ליה שיהיה הדבר בגורן ותו דמשמע דובמקום לא קאי אגרנות ע"ש והרואה יראה דיש פנים למה שכתבנו לדעת הרמב"ם מהטעמים שכתבנו שם דנראה דיש מקום לומר דאי הוה מוקי לה בתרומה ולמר כי ליכא למיחש לגרושה ולמר כי ליכא למיחש ליחוד הוה שינויא רויחא ממאי דאוקמה במעשר עני ודוק:

שרינא תגרא דאתתא ברישא משום זלותא. הרב כנה"ג בח"מ סי' ט"ו הגה"ט אות ו' נסתפק אם ת"ח קודם לאשה או נימא דתלוי בדעת הדיין למי שירצה יקדים והביא דהרב ב"ח מסיק דת"ח קודם וכתב דהגם דאין בו לחלוק על הדין גמגם בראיה ע"ש באורך. ודברי הרב ב"ח נכונים ואין להאריך רק זה אומר דדינו של הרב"ח הדבר יצא מפי אשלי רברבי שכ"כ מהרש"ל בים של שלמה בפשיטות דת"ח קודם. וכ"כ הריטב"א בחידושיו משם מהר"ם דאתתא קדמה לגברא והוא דלא הוי גברא צורבא מרבנן דאי לא זילותא דידיה עדיף ואפי' בעם הארץ מיירי בדלא פתחו בדינא אלא שבא ראשון לב"ד וכן הלכתא עכ"ל:

דף קא.

דאמר מר לעיני פרט לסומין ומדאצטריך וכו'. התוס' כתבו משם ר"ת בדף זה ע"ב ד"ה שמע מינה הדר ביה דפסק ר"ת דסומא באחד מעיניו כשר לחליצה ועמ"ש בזה הרב פרח מטה אהרן בראשון סי' מ"א ומאי דמשני התם לקושיתו לרבנן לדעת ר"ת לשון הרב ז"ל אינו מכוון מקוצ"ר שכתבו. ודברי הרב עשירים בחלק שני סימן כ"ה ע"ש:

והרב שבות יעקב בראשון סי' כ"ט הביא ראיה מסוגיין לתשובת הרשב"א דאם אחד מסנהדרין הפליג בזקנה מסלקינן ליה עיין בדבריו. ולכי תידוק פורתא רק בעיניך תביט שאינה ראיה ודוק הטב:

דף קב.

עד שיהא אביו ואמו מישראל שנא' ונקרא שמו בישראל. פירש"י בישראל משמע שיהיה ישראל מכל צדדיו. הרב חידושי הלכות בסנהדרין דף נ"ט הקשה משם ס' פענח רזא אמאי לא דרשו בישראל ולא כל ישראל כדדרשו ביצחק ולא כל יצחק והרבה תירוצים נאמרו וכי יתן המעיין את רוחו יראה חולשת התירוץ ועמ"ש מורינו הרב בתי כהונה ח"ב בחלק בית אבות דף ל"ד ובס' לשון למודים י"ד סי' קכ"א וס' מנחת בכורים ורמזתים בקונט' זה לקמן בסנהדרין על דף נ"ט ע"ש ואין ס' הנז' אצלי כעת. והן עתה רחש לבי דאפשר לומר דגם הכא דאמרינן עד שיהא אביו ואמו מישראל שנאמר ונקרא שמו בישראל הכונה דדרשינן בישראל ולא כל ישראל כי היכי דאמרינן התם ביצחק ולא כל יצחק והיינו דלא כל ישראל אפי' אמו לבד מישראל אלא דוקא אביו ואמו מישראל וממעטינן מי שאמו מישראל לבד וכי היכי דהתם ממעט עשו דדרשינן ולא כל יצחק ה"נ הכא ממעט מי שאמו מישראל דהוא ישראל מעליא אלא צריך שיהיה אביו ואמו מישראל ולאוסופי אתא על ישראל דבעלמא למעט אמו מישראל. דאין סברא לדרוש ולא כל ישראל דלא בעינן אביו ואמו אלא סגי באמו מישראל דא"כ אינו מיעוט דכי מכשר אמו מישראל כ"ש אביו אלא דרשינן ולא כל ישראל למעט אמו מישראל כי היכי דמעיט התם עשו זה אפשר לומר לישב הסוגיות אמנם רש"י דכתב בשמעתין בישראל משמע שיהיה ישראל מכל צדדיו מוכח דממשמעות תיבת בישראל דריש ע"ז ק' דהול"ל דדריש כי התם בישראל ולא כל ישראל ואע"ג דלא קאמר הש"ס בהדיא הכא הכי הא עדיף לן להשוות השתי דרשות. ואפשר לישב דרש"י סבר מכח דהש"ס סתם ולא קאמר בישראל ולא כל ישראל אלא מייתי מקרא לחוד דמשמע לש"ס דמשמעות בישראל הוא מכל צדדיו. משא"כ ביצחק אין לדרוש שיהיה יצחק מכל צדדיו דעשו נמי מיצחק

ורבקה קאתי ולא איירינן כי אם בעצם לא בתורה ומעשים להכי דריש ביצחק ולא כל יצחק. וסמך רש"י דאי נמי בעית למדרש הכא כהתם בישראל ולא כל ישראל כך הוא ותצא דינ"א דממעט אמו מישראל ובעי אביו ואמו מישראל ודוק הטב כי קצרתי ועמ"ש הרא"ש בתוספותיו:

דף קב:

בשכר עניו יחלצהו מדינה של גהנם. אפשר דנקט בכינוי עניו דאפי' יש עניים אחרים למטה ממנו כיון שהוא מרגיש הרבה בענייו אף שאינו כל כך יחלצהו בשכר עניו שהוא מצטער בו. א"נ אפשר להפך דאפי' שנולד עני וגם אבותיו לא ראו בטובה וזהו ענייו המתיחס לו מאבותיו ואינו מרגיש כל כך אפ"ה יחלצהו מדינה של גהנם:

בשכר יראיו יחלצם מדינה של גהנם אפשר במשז"ל דיש צדיקים שעוברים דרך גהנם ומתעטפים איזה רשעים בהם ונצולים מגהינם וז"ש בשכר יראיו ויחלצם לרשעים מדינה של גהנם. ודריש הכי משום דק"ל דהול"ל חונה מלאך ה' סביב ליראיו לחלצם אלא דריש חונה מלאך וכו' ויחלצם לרשעים מגהנם בזכות הצדיקים:

דף קג.

א"ר יוחנן ז' בעילות בעל אותו רשע וכו' ראיתי להרב באר שבע בתוספותיו על הוריות על דף יו"ד הביא מ"ש רד"ק דמ"ש בויקרא רבה פ' כ"ג שמיכה שמי כה שמי מעיד עליה שלא נגע בה אותו רשע הוא מכחיש זה וכתב עליו שרי ליה מריה שריחק דברי ר' יוחנן וכו' ואפי' ר"ל דאמר שמי כאן היינו שמעיד על כונתה שהיתה לש"ש להתיש כחו עכ"ד והאמת דלשון שלא נגע בה אותו רשע הוא קשה אלא שהרב באר שבע לא הביא לשון זה ע"ש וכן כתב הרב יפ"ת שם דר"ל פליג על ר"י ואין טעם לפרש לא נגע דקאמר הכא להנאתה שלא נתכוונה אלא לש"ש עכ"ד גם מ"ש הרב כלי יקר דמ"ש ר' יוחנן הוא דנראה בעיניו בשכרותו ושחת ארצה ע"ש באורך הוא דבר קשה וכלא סוגיא מוכחת להפך דהטיל בה זוהמא ומס' הגלגולים לרבינו האר"י זצ"ל משמע דבא עליה ז' פעמים כפשטן של דברים. והרמ"ע במאמרות מאמר חקור דין חלק ה' סי' יו"ד וי"א כתב דנתעברה ומשם יצא ר' עקיבא עש"ב. ור' יוחנן נמי סבר דרשת שמי כה מעיד רק יאמר שמי כה מעיד שלא נהנית:

והא קא מתהניא וכו' טובתן של רשעים וכו'. על פי האמור יש מי שפירש כונת הכתוב מז' צ"ז אוהבי ה' שנאו רע שומר נפשות חסידיו מיד רשעים יצילם אור זרוע לצדיק

ולישרי לב שמחה. הכונה אוהבי ה' כמו יעל שנאו רע שונאים לרשע דטובתן רעה היא לצדיקים. וכי תימא איך באה יעל לעשות כדבר הזה לז"א שומר נפשות חסידיו כלומר נפשות חסידיו מיד רשעים יצילם דהנשמות עשוקות בסט"א יצילם כמו הכא ביעל שהיו בסיסרא נשמות עליונות ולזה הוצרכה יעל להיות עמו להוציא לאור הנשמות הקדושות אשר בו וזהו שאמר אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה ס"ת רבי עקיבה שמשם יצא ר' עקיבה. [ואפשר לרמוז כי ר"ת שומר נפשות חסידיו הוא נחש רמז שהנחש עשק נפשות חסידיו ועיין בקונטריס זה בגטין פ' הנזיקין מ"ש בעניותי על דברי הרב מהר"ם שיף שפקפק בזה שרבי עקיבא יצא מסיסרא ע"ש]:

טובתן של רשעים וכו' פירש"י ששונאין את הרשעים וקצה נפש הצדיק בהנאתן הלכך לאו הנאה היא וראיתי להרב עיון יעקב שכתב על דברי רש"י הללו וז"ל ונראה דרש"י מוכרח לזה דאל"כ איך כולל וקאמר כל טובתן אלא ודאי כפרש"י אך לפ"ז קשה מה מקשה הש"ס בשלמא התם דילמא מדכר שם ע"א וכו' הא הטעם פשוט כפרש"י וצ"ע עכ"ל:

ואיברא דהדבר קשה מאי פריד בש"ס לפי פירש"י ולא עוד אלא דבנזיר דף כ"ג ע"ב מייתי הא דטובתן של רשעים ולא פריך בשלמא וכו' ומשני כי הכא ורש"י מפרשה כדאמרו בסוגיין דהתם מדכר ע"א והכא דשדי בה זוהמא וכ"כ התוס' שם. ואפשר לישב דהש"ס מקשה שפיר בשלמא התם ולא ניחא לש"ס לפרושיה כמו שפירש רש"י ששונאין הרשעים וקצה נפש הצדיק בהנאתן. דמדה זו הוא לאנשים דעלמא ששונאים איזה אדם ומתוך השנאה אם עושה טוב נפשם קצה בו כמ"ש אמנם ליעקב אע"ה לא יכולנו לומר זה כי קדוש הוא לאלהיו ואם השונא יעשה טוב לא יקוץ בהנאתו כי לא כאנשים דעלמא הוא כי מדה זו היא ממדות החומר ויצר לב האדם וצ"ל גבי יעקב אע"ה דהטעם דילמא מדכר ע"א דאיכא משום לא ישמע על פיך. ומדר' יוחנן משני לקושית והא מתהניא מעבירה דטובתן וכו' ויליף מקרא מטוב עד רע משמע דגבי יעל נמי לאו משום דמתוך שנאה קצה בטובה דאינה מדה מצד הקדושה שהטובה תהיה רעה ומוכרח דאיכא טעמא ומשני דשדי ביה זוהמא:

אמנם עדיין צריכין אנו למודעי דעין רואה דלבן קיים אזהרת השמר לך ולא הזיק ליעקב ואם לבן הבין במאמר מטוב עד רע דהיינו משום דלא מדכר ליה ע"ז איך עשה ההפך וא"ל למה גנבת את אלהי ואח"ך אלהי נחור שכיוין לע"ז כמשאז"ל. אלא מוכרח שלבן הבין דמתוך שנאה ששונאים קצה נפשם בהנאתן וזהו כונת רש"י שפירש כל טובתן וכו' ששונאים וכו' וקצה נפש הצדיק וכו' להודיענו פשט הכתוב [מה שהבין לבן במה שא"ל

מטוב ועד רע] ולישב דלא יקשה איך הזכיר שם ע"ז וז"ש רש"י תכף שמא דע"ז למה גנבת את אלהי והוא היה שומר האזהרה וכמ"ש יש לאל ידי וכו' אמר אלי השמר לך וכו' וא"כ אמאי מדכר ע"א אלא מוכרח דהבין פירוש אחר והוא מה שפירש"י ששונאים וכו' שיורד על פי מדותי"ו של לבן מהסט"א ודוק הטב:

דף קג:

אפי' בשעת נתיצה קרוי בית. עיין מה שחקר הרב מהר"י אלפאנדארי במוצל מאש דת סי' מ"ג מאי שנא מההיא דאמרינן עבדי שהיה כבר ורמז עוד מאי דשייך לזה ע"ש ודוק הטב:

דף קה.

לוי נפק לקרייתא וכו' אתא ושאיל וכו' בב"ר פרשה פ"א ובירוש' מיית' הך עובדא בשינוי ע"ש:

רבה ואביי מדבית עלי קאתו וכו' עמ"ש רבינו האר"י זצ"ל בהא דאביי מדבית עלי קאתי ובעניני אביי אינהו ואביזרייהו ותראה מפלאות תמים דעים עיין שם בס' הגלגולים:

אביי דעסק בתורה ובגמילות חסדים. עמ"ש הרב עיון יעקב ועיין מ"ש הרב מהרש"ל בים של שלמה קמא סוף פ' מרובה ע"ש ודוק:

דף קה:

וחד אמר עיניו למעלה וכו' כך אמר אבא וכו' עמ"ש הגאון מהר"ש בס' ווי העמודים פ"ט ומה שרמזתי על דבריו אני בעניי בספרי הקטן מחזיק ברכה א"ח סי' צ"ה ע"ש:

תוס' ד"ה מי שצריך לו עם קדש וכו' יצא לצורך פירוש לצורך העם וכו' הרב באר שבע בתוספותיו להוריות תמה על דבריהם מסוגיא דהתם ואני השפל באתי לכלל ישוב בספרי הקטן שער יוסף דף צ"ה ע"ש:

דף קו.

תוס' ד"ה רבא אמר רב סחורה והא דאמר באלו מציאות וכו' עמ"ש התוס' בשבת דף ק"ה ובס' יראים מצוה ל"ו ועמ"ש בס' הקטן שער יוסף דף קי"ד על תלונת הרב באר שבע על המרדכי דמ"ק ובס' הקטן ברכי יוסף י"ד סימן רמ"ב מ"ש בזה על מה שהשיג בס' סדר הדורות על הרב ס' יוחסין ע"ש:

דף קט.

בהבאת ש' דכתיב בקש ש' ורדפהו. מקשים מאי ס"ד איכא דיתרחק מהבאת שלום שהוצרך בר קפרא לומר שידבק בו האדם ואפשר דזמנין דאיכא טרחא יתירה לעשות ש' וגם שלא יהיה במקומו ממש ומזה יתרחק האדם ומה גם שיאמר שנינו ות"ת כנגד כלם וימנע אף כי על ידו קרוב שיעשה ש' שנושאים לו פנים לז"א שידבק בהבאת ש' ומייתי מדכתיב בקשו ש' ורדפהו ופירשו ז"ל בקש ש' במקומך ורדפהו במקום אחר. וכבר רז"ל הפליאו עצה במעלת השלום במדרשים כידוע:

ודרך חיי"ם תוכחות מוסר למי שמחזיק במחלקת בתוך ביתו ובדק כעוקצי תואנה הוא מבקש כי הוא עון פלילי ראו עתה כי הוא מזמין לסט"א לשרות בביתו ונרגן מפריד אלוף וגורם פירוד ח"ו ואמרו באבות דר' נתן רשב"ג אומר כל המשים ש' בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאלו משים ש' בישראל על כל א' ואחד וכן להפך ע"ש פ' כ"ח. ואמרו רז"ל לעולם יהא אדם עלוב בתוך ביתו. ואני בעניי רמזתי בפ' אין ש' בעצמי מפני חטאתי דהכונה אם האשה שהיא בעצ"ם אדם עצם מעצמיו אין ש' שהיא מקניטתו. שמע נא כי זה מפני חטאתי והעון גורם לזה דכתיב ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו ואמרו רז"ל אלו בני ביתו ואם היה רצוי לפניו יתברך היה משלים אתו בני ביתו. וימהר לשוב ויעביר על מדותיו לקרוא לש' והסט"א ברוח תברח מביתו וכמ"ש בגיטין דר"מ עכבינהו תלת בי שמשי ושמע דקאמר ויי דאפיקיה להההוא גברא מביתיה. וזה רמזתי אגב אורחאי רמז הרומז על האר"ש ובמ"א ארחיב הדיבור בהזכר' מאמרי רז"ל בש"ס ומדרשים ובזהר הקדוש בעה"י:

דף קט:

כל האומר אין לו תורה וכו' פשיטא וכו' אלא דאפילו תורה וכו' עמ"ש אנכי עפר דל בספרי הקטן דברים אחדים דף קט"ו ע"ב במאמר זה לישב הדברים כפי קיצורי ע"ש:

ואבע"א תוקע עצמו לדבר הלכה בדיינא דאתי דינא קמיה וכו' הרשב"א סי' תצ"א כתב דהיינו מ"ש בתוספתא דכלאים אין משיבין מתקוע והכונה כדאמרינן בסוגיין ע"ש והך תשובת הרשב"א נעלמה מהאחרונים וכמו שכתבתי אני בעניי בספרי הקטן ברכי יוסף ח"מ סי' יוד אות ג'. ושם הבאתי דברי ראב"ן בסוגיין ודברי הרב חקות הדיינים ודברתי על הנביאים לפי קצורי ע"ש באורך:

דף קיד.

א"ר יוחנן בעושה על דעת אביו וכו' אשתקד כשהגיע לידי ס' נחמד הנדפס מחדש לעמית בתורה הרב מהר"י חזן נר"ו וזה שמו אשר יקראו חקרי לב מידי עוברי אשו"ר ברהטי"ם ראיתי בדף ק"ח שפלפל בסוגיין ולא עמדתי בענין כלל כי אם אגב רהטאי ראיתי שהקשה דאיך רב יצחק בר ביסנא שבק לר' יוחנן והלך לר' פדת שהיה תלמיד ר' יוחנן כמ"ש הרב גופי הלכות אות ב' וגם ר' פדת הורה להקל בפני רבי יוחנן רבו וגם כשהק' לרבי פדת טרח לישב דברי תלמידו והוא רבו והאריך לידחק בזה ע"ש באורך ורגע אדבר כי לא נטפלתי בענין כלל רק זה אומר כי אני שמעתי ולא אבין דתלמיד ר' יוחנן הוא ר' אלעזר בן פדת וזה מפורסם בכמה דוכתי בבבלי וירושלמי והן הן דברי הרב גופי הלכות דרבי אלעזר בן פדת תלמיד ר' יוחנן והכא בשמעתין הוא ר' פדת אביו של ר' אלעזר שהיה בזמן רב כידוע ותשקוט האר"ש דברי התלמוד ארשו"ת **החיים**: